

Utlåtande 2014: RVII (Dnr 325-576/2013)

Reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Förslag från socialnämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd med ändringar i bilaga 2 till utlåtandet antas.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd beslutades av kommunfullmäktige den 24 maj 2010. Lagändringar, uttalanden från JO samt resultat från granskningar genomförda av Socialtjänstinspektörerna utgör motiv till att dessa riktlinjer ses över och revideras.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, Stockholms Stadshus AB, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och samtliga stadsdelsnämnder. Utbildningsnämnden, Stockholms Stadshus AB och Bostadsförmedlingen i Stockholm AB har avstått från att svara på remissen.

Stadsledningskontoret anser att revideringen är väl motiverad och att den kan bedömas befrämja en rättssäker, systematisk och effektiv handläggning av

ekonomiskt bistånd. Kontoret vill särskilt framhålla att det är värdefullt att förtydliganden gjorts avseende barnperspektivet och individens rätt till delaktighet i utredning och planering.

Arbetsmarknadsnämnden anser att arbetet för att en person ska bli självförsörjande genom arbete eller studier bygger på samverkan mellan stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden/Jobbtorg Stockholm. Jobbtorg Stockholm är en part som tydligare behöver lyftas fram i olika delar av handlägningsprocesserna.

Bromma stadsdelsnämnd anser att de förslag till förändringar som görs i de reviderade riktlinjerna är bra. Framförallt välkomnar nämnden avsnitten om "Utredning" och "Vägar till självförsörjning".

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att riktlinjerna är bra disponerade, det är lätt att hitta i dokumentet och handlägningsprocessen har tydliggjorts och utökats. Det kommer att bli lättare för nyanställd personal att sätta sig in i arbetsuppgifterna och de kommer att kunna använda sig av riktlinjerna som en uppslagsbok för hur de ska gå vidare i en utredning.

Farsta stadsdelsnämnd anser att de föreslagna ändringarna betyder att riktlinjerna i ännu högre grad erbjuder konkret och lättillgängligt stöd i arbetet. Tydligare processbeskrivningar erbjuder ett mer konkret stöd i handläggningen, vilket förbättrar möjligheterna att upprätthålla kvalitet i rutiner och processer.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att förslaget är positivt, särskilt vad gäller de utökade skrivningar som gjorts om handläggning och dokumentation samt den starkare betoningen på arbetet med att hjälpa de bidragssökande till annan försörjning.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att de föreslagna riktlinjerna ger ett bra stöd i handläggning av ekonomiskt bistånd. Därutöver är det av stor betydelse att kunskap om socialt arbete ligger till grund för den samlade bedömningen utifrån den enskildes och familjers situation och behov.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att dokumentet genom det omarbetade innehållet har blivit tydligare för handläggarna. I avsnittet "allmänt om uppdraget" har det lagts till information om bl.a. Lex Sarah, prostitution och stadens övriga styrdokument vilket underlättar och gjort riktlinjerna till ett mer strukturerat dokument.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att de relativt omfattande och rent textmässiga ändringar som gjorts gör att riktlinjerna blir tydligare och ger därmed en bättre vägledning i det dagliga arbetet. Det avsnitt som rör själva handlägningsprocessen har förtydligats och ger en bra beskrivning av de olika momenten och vad som ska ingå i dessa. De föreslagna riktlinjerna bör

därför kunna bidra till en mer enhetlig bedömning av rätten till ekonomiskt bistånd.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd är väl genomtänkt och ställer sig i allt väsentligt positivt till förslaget.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd anser att det är positivt att de nuvarande riktlinjerna revideras och att nämnda förtydliganden görs. Återkommande översyn är nödvändigt eftersom lagstiftning och samhällets funktioner är i ständig utveckling, vilket påverkar verksamhetsområdet.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att det är viktigt att ha riktlinjer som är lika över staden och att dessa uppdateras regelbundet, så att invånarna i Stockholm kan garanteras en rättssäker handläggning och ett stöd som syftar till att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att de föreslagna förändringarna i riktlinjerna är positiva, framförallt när det gäller förtydliganden i handläggningsprocessen. Att socialtjänsten ska stötta och vägleda och leda ett förändringsarbete tycker förvaltningen är bra. Detta har inte tidigare framgått eller lyfts upp i riktlinjerna.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att en revidering av riktlinjerna är positiv och välkomnar de förtydliganden som föreslås. Vikten av klientens delaktighet i utredningen genomsyras i handläggningsprocessen vilket är positivt. Kapitlet kring rutinerna vid hembesök är pedagogiskt upplagt.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att riktlinjerna har ett tydligare upplägg i förhållande till nuvarande riktlinjer, vilket också gör det enklare för handläggarna.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att dokumentet genom det omarbetade innehållet har blivit tydligare för handläggarna. I avsnittet ”allmänt om uppdraget” har det lagts till information om bl.a. Lex Sarah, prostitution och stadens övriga styrdokument vilket underlättar och gjort riktlinjerna till ett mer strukturerat dokument.

Mina synpunkter

Stockholms stads målsättning är tydlig. Alla som kan ska vara självförsörjande. Stockholms stads rapporter om ekonomiskt bistånd visar att allt färre personer och hushåll har ekonomiskt bistånd. Jobbtorg Stockholm startade år 2008 med syfte att aktivt stötta personer med ekonomiskt bistånd till egen försörjning. Sedan starten har över 18 000 personer gått från utanförskap till jobb eller studier. Den vanligaste orsaken till att en person

avslutas från ekonomiskt bistånd är idag att de har börjat arbeta. Den senaste årsrapporten visar att biståndet är på den lägsta nivån som observerats sedan år 1982 då socialtjänstlagen infördes. Ser vi till antalet biståndshushåll är det den lägsta nivån sedan före år 1965. Vi ser också att sedan år 2005 har antalet barnfamiljer som lever med ekonomiskt bistånd minskat med 6 000 familjer i Stockholms stad. Alliansens arbete i Stockholms stad gör skillnad.

Stockholms stads reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd har uppdaterats utifrån förändringar i lagstiftning och i omvärlden. Det är viktigt att handläggning av ekonomiskt bistånd är lika oavsett var man bor. Riktlinjerna ska verka som ett gott stöd och vägledning för stadens medarbetare och hjälper inte bara till en ökad rättssäkerhet och likabehandling i handläggning. De har också ett stärkt barnperspektiv och har förtydligat stockholmarnas rätt till delaktighet och planering där insatser anpassas efter individens behov av stöd för att komma ut i egen försörjning.

I de reviderade riktlinjerna gör jag följande förändringar utifrån remissinstansernas utlåtanden. Ändringarna framgår också av spårade ändringar enligt bilaga två:

I likhet med Stockholms stads riktlinjer för handläggning av våld i nära relation som beslutas av kommunfullmäktige våren 2014 skrivs avsnittet i bilaga 2 om "Våld i nära relationer" sida 13, bilaga 2, utifrån ett könsneutralt perspektiv. I avsnittets första stycke ska hänvisningen till lagrum vara 5 kap 11 § SoL och inget annat.

På sidan 18, bilaga 2 förtydligas att vid en ny eller förnyad kontakt med socialtjänsten används det utrednings- och bedömningsinstrument vilket har arbetats fram för initial bedömning samt för bedömning av de som varit utan arbete under lång tid och som har implementerats i staden under år 2013.

Föreslagen text på sida 39, bilaga 2 om kontoutdrag ersätts av följande text: "Kontoutdrag bör redovisas regelbundet i samband med ansökan varje månad eller minst var tredje månad. Om det av kontoutdraget även framgår uppgifter om gjorda betalningar har den enskilde möjlighet att stryka uppgift om vad en betalning avser. Socialtjänsten kan inte rutinmässigt uppställa krav på att alla transaktioner ska finnas redovisade på kontoutdraget. Det förekommer att den sökande lämnar in kontoutdrag som han eller hon själv har skrivit ut från internet. Om det finns anledning att anta att kontoutdraget är manipulerat ska sökanden inkomma med ett utdrag utställt från banken och med bankens stämpel."

En ny rubrik och stycke om jobbstimulansen inom det ekonomiska biståndet skrivs in på sidan 48, bilaga 2 utifrån socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd.

Vad gäller ekonomiskt bistånd för dator ska texten på sida 90, bilaga 2, lyda ”ekonomiskt bistånd kan beviljas till dator”. Tidigare skrivning om att det skulle finnas specifika och sociala skäl utgår.

Föreslagen text vad gäller Hemutrustning på sidan 92, bilaga 2, ska meningen som lyder ”I biståndet bör det ingå hemutrustning för att tillgodose behov som till exempel matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring och information via radio eller TV” kompletteras med följande text: ”samt dator med internetuppkoppling. Vid bedömning av behovet med dator med internetuppkoppling ska särskild hänsyn tas till behoven hos barn och unga som går i skolan”.

Med detta sagt välkomnar jag Stockholms stads reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. förslaget till riktlinjer remitteras för synpunkter till de organisationer som ingår i överenskommelsen med Stockholms stad på det sociala området samt till andra relevanta organisationer
2. ärendet återremitteras för omarbetning med beaktande av organisationernas synpunkter
3. det ska skrivas in i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd att läkemedel som har skrivits ut enligt hälso- och sjukvårdslagen och som den sjuke inte kan vänta med ska räknas som ett akut behov
4. det ska skrivas in i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd att alla barn har rätt till en skälig levnadsnivå, oavsett om de har rätt papper eller inte
5. det ska skrivas in i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd att alla barn har rätt till fritidsaktiviteter och att ekonomiskt bistånd ska beviljas för detta
6. ge socialnämnden i uppdrag att ta fram förslag till riktlinjer för de som har behov av långvarigt försörjningsstöd
7. det ska skrivas in tydligt i riktlinjerna att underrättelseskyldigheten enligt Utlänningsförordningen är borttagen
8. också säga följande

Vi välkomnar att riktlinjerna revideras och att ny lagstiftning, rättsfall, JO-utlåtanden och socialtjänstinspektörernas synpunkter beaktas. Det är positivt att förvaltningen så tydligt betonar kvalitet, behovet av barnkonsekvensanalyser och kvinnofridsperspektivet samt lyfter fram att en individuell behovsprövning ska göras.

Brukarperspektiv

Dock avspeglas inte alltid de stolta ambitionerna i de konkreta riktlinjerna. Förslaget till riktlinjer behöver belysas ur ett brukarperspektiv. Det bör skickas på remiss till idéburna sektorn för att få synpunkter på de problem och möjligheter som enskilda människor möter i sin kontakt med socialtjänsten. Remissinstanser bör vara de organisationer som ingår i överenskommelsen med staden på det sociala området, men även RSMH och andra föreningar som möter och representerar människor som söker försörjningsstöd.

Fritidsaktiviteter

I förslaget till nya riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd har barnperspektivet förstärkts. Ändå saknas ett tydligt direktiv om att alla barn, oavsett ålder, ska ha rätt till minst en fritidsaktivitet. I riksnormen nämns dans och besök i simhall, men det behöver förtydligas i stadens riktlinjer att varje barn har rätt till en meningsfull fritid och att ekonomiskt bistånd ska beviljas för fritidsaktiviteter. Barnfattigdomen är ett reellt problem i Stockholm. Olikhet i levnadsvillkor har stor betydelse för den individuella hälsan och för folkhälsan. Att ha mycket små resurser stänger ett barn ute från många möjligheter som andra barn har, t ex. skolresor, biobesök eller att delta i fotbollsträning. Sambandet är tydligt mellan ekonomisk utsatthet och faktorer som utbildningsresultat, etablering på arbetsmarknaden, hälsa, mobbning och trygghet i det egna bostadsområdet.

Arbete och ”motprestation”

Begreppet förändringsplan, i stället för det tidigare arbetsplan. Vad klienten och socialtjänsten gemensamt ska arbeta för anges förstås i en arbetsplan, men vad – eller vem – är det som ska ”förändras”? Det finns ett skuldbeläggande i skrivningarna som rör försörjningshinder. Personer som är arbetslösa ska göra vad de kan för att kunna återgå till arbetsmarknaden, men arbetslöshet har även med konjunktur och andra yttre faktorer att göra. Problemet får inte individualiseras på ett sätt som gör att insatserna utformas utan respekt för den enskildes integritet. Skrivningarna i avsnittet om arbetslinjen (s. 17) ger närmast intryck av att skälet till arbetslöshet är att den enskilde inte vill ta ansvar. Vi ifrågasätter vidare begreppet ”motprestationer” som uttryck för åtgärder som syftar till egen försörjning. För att ha rätt till försörjningsstöd krävs att den sökande gör vad den kan för att bli självförsörjande, vilket är prestationer till nytta för honom eller henne själv. Detta är inte detsamma som att prestera något i utbyte mot det utbetalade försörjningsstödet, vilket vore ett lönearbete. Även avsnittet om

vikten av att familjer som är nyanlända till Sverige och Stockholm snabbt skaffar egen försörjning får det att låta som om de inte ville det. Nyanlända vill oftast inget hellre än att kunna börja jobba, men möter hinder av olika slag som bl.a. arbetsförmedlingen och socialtjänsten kan hjälpa till att övervinna.

Papperslösa barn

När det gäller gömda eller papperslösa barn saknas ett barnperspektiv i förslaget till nya riktlinjer. Det enda som står är att ”för personer som saknar uppehållstillstånd och som inte heller ansöker om uppehållstillstånd kan det möjligen bli aktuellt med akut bistånd i avvaktan på avvisning eller utvisning”. Detta är helt otillräckligt. Det finns ingen garanti för att staden skulle bevilja ekonomiskt bistånd för att exempelvis hjälpa familjer med papperslösa barn som behöver läkemedel. Detta måste förändras. I Malmö nyligen antagna riktlinjer står det att när barns behov av stöd och hjälp ska bedömas rekommenderas att principen om barnets bästa används på så sätt att barnen helt och hållet behandlas som alla andra barn bosatta i Malmö. Det betyder att försörjningsstöd kan ges enligt full norm även till papperslösa barnfamiljer och att barnen ska få sina basbehov tillgodosedda, inte minst mediciner när de är sjuka. Malmö klargör också att läkemedel som har skrivits ut enligt hälso- och sjukvårdslagen och som den sjuke inte kan vänta med ska räknas som ett akut behov. Därför ska ekonomiskt bistånd beviljas till läkemedel. Stockholm behöver stärka sina riktlinjer på ett liknande sätt så att alla, oavsett om barnet har rätt paper eller inte, får den vård och den medicin som de behöver.

Långvarigt stöd

Det bör tas fram riktlinjer för de som har behov av långvarigt ekonomiskt stöd. Exempelvis SL-kort är något som en låginkomsttagare normalt kan kosta på sig och som i dagens Stockholm krävs för att uppnå en skälig levnadsstandard. Det är dessutom en förutsättning för att kunna söka arbete på ett effektivt sätt.

Olika uppfattningar bör dokumenteras

En bra föreslagen förändring är att det ska skrivas in om den enskilde har en annan uppfattning i någon fråga, till exempel vilken insats som är lämplig, och att det alltid ska dokumenteras. Samtidigt ska ju insatserna alltid formas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde. Det är här inte helt klart hur handläggaren ska förhålla sig. Det bör för övrigt noteras att socialtjänsten generellt inte har särskild kompetens kring arbetsmarknadsfrågor. Det kan därmed finnas anledning till försiktighet i fråga om vilka åtgärder en viss person ska vidta för att få arbete.

Utlandsresor

Det anges (s. 37) att om en person har lånat eller fått pengar för att finansiera en utlandsresa är det att betrakta som inkomst. Vi menar att det kan finnas angelägna skäl där personer har fått pengar av släkt eller vänner för att kunna besöka en svårt sjuk eller döende släkting, medverka till begravning, eller vid familjeåterförening hämta hem barn, som inte ska påverka behovet av försörjningsstöd. Vi ifrågasätter vidare om resor utomlands ska behandlas annorlunda än inrikesresor till motsvarande kostnad (se även s. 93-94).

Underrättelseskyldighet

Underrättelseskyldigheten som tidigare fanns enligt 7 kap 1 § Utlänningsförordningen för socialtjänsten och utbildningsnämnden togs bort i och med lagändring 1 juli 2013, men i förslaget till riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd står det som att den fortfarande gäller i vissa delar. Det är viktigt att det står klart och tydligt i riktlinjerna att underrättelseskyldigheten är borttagen. Det råder stor osäkerhet och även okunskap kring denna fråga, och om riktlinjerna ska kunna fungera som vägledning för socialsekreterarna är det av yttersta vikt att det står rätt och att tydligheten är stor kring vad som gäller.

Socialsekreterarnas arbetssituation

Det finns en uppenbar risk att socialsekreterarna pressas hårt, och många socialsekreterare får därmed svårt att göra det arbete som de ska enligt sin professionella bedömning och i enlighet med lagens intentioner. Utan tillräckligt goda arbetsförhållanden för socialsekreterare och en resurstilldelning för att kunna utföra ett rättssäkert och gott kvalitativt arbete är alla riktlinjer ett slag i luften. Det krävs en upprustning av socialtjänsten och en rimlighet i antal ärenden per handläggare.

Slutligen behövs ett tydligare resonemang om socialtjänstens roll som yttersta skyddsnät. Skälen för, konsekvenserna av, och tillämpningen av proportionalitetsprincipen vid avslag på ansökningar hade behövt problematiseras mer.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Emilia Bjuggren (S) enligt följande.

Vi socialdemokrater välkomnar de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd men vill understryka att Socialtjänsten i Stockholm har stora utmaningar. Bristen på resurser får tydliga konsekvenser för både personal och klienter. Sju av tio socialsekreterare i Stockholm upplever att de inte kan göra sitt jobb fullt ut vilket indikerar att resurserna inte motsvarar de mål och krav som ställs på socialtjänsten. Under våren 2012 genomförde vi Socialdemokrater en undersökning och resultatet av den visar hur en allt större andel av socialtjänstens personal upplever ett tryck att vara mer restriktiva i behandlingen av ansökningar. Drygt 80 procent av de tillfrågade socialsekreterarna ansåg att de ekonomiska förutsättningarna omöjliggjorde ett bra arbete att det finns ett tryck uppifrån att bli mer restriktiv. Undersökningen visar behovet av att stärka

socialtjänstens arbete för att få ett bättre förebyggande arbete och för att kunna garantera rättssäkerhet.

Samhället har till stor del digitaliserats och idag sker de flesta kontakter med myndigheter, bankärenden och aktivt jobbsökande via nätet. En annan aspekt av detta är barnens skolgång där datorn och tillgång till internet fått en alltmer betydande roll för både kunskapsinhämtning och den sociala kontexten. En högst rimlig ambition är att inget barn ska behöva halka efter i skolan eller hamna utanför på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Som en del av vår kunskapssatsning föreslår vi därför att kostnader för dator och internetuppkoppling ska inkluderas i normen för barnfamiljer. Stockholm har ur ett nationellt perspektiv ett högt kostnadsläge. Det höga kostnadsläget drabbar stadens fattigaste människor hårdast. Därför är det lovvärt att majoriteten äntligen har fört in bredbandsomkostnader i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Detsamma gäller den fysiska förflyttningen. Även personer som uppbär ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att söka jobb eller upprätthålla sociala kontakter. Det handlar om att möjliggöra människors rörlighet. Att inte ha råd med ett SL-kort kan göra det svårare att söka jobb. För oss socialdemokrater inkluderar en arbetslinje värd namnet möjligheten att ta sig till och de instanser som kan hjälpa människor att komma i arbete på ett rimligt sätt. Därför anser vi att det är viktigt att stor hänsyn, inte minst när det gäller jobbsökande, tas till behovet av SL-kort för den som får ekonomiskt bistånd.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd med ändringar i bilaga 2 till utlåtandet antas.

Stockholm den 9 april 2014

På kommunstyrelsens vägnar:
ANN-KATRIN ÅSLUND

Anna König Jerlmyr

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Stefan Nilsson och Daniel Helldén (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Föredragande borgarrådets förslag bifalles delvis
2. Dessutom vill vi framföra följande

Trots föreslagna förbättringar i riktlinjerna saknas ännu en grundläggande förståelse för vad som krävs för att alla människor ska kunna leva ett värdigt liv i Stockholm med en skälig levnadsnivå anpassat för livet i en storstad. Det handlar om basala förutsättningar som friheten att resa inom staden och möjligheten att få en egen bostad. Det handlar om att ta på allvar att FN:s konvention om barnets rättigheter är universell och ska gälla alla barn.

För att socialtjänsten ska leva upp till socialtjänstlagen räcker det inte heller med riktlinjer. Det krävs att socialsekreterarna verkligen ska hinna göra individuella bedömningar och att det finns en tillräcklig budget som räcker för att bevilja bistånd efter behov. Handläggarna av ekonomiskt bistånd måste ha tid för att ge stöd och råd och kunna bedriva ett socialt arbete. En stor del av förslaget till reviderade riktlinjer handlar tyvärr om olika typer av kontroller och hur de ska göras, vilket riskerar att minska tiden för socialt arbete. Här måste skapas en bättre balans. Staden behöver en personalpolitik som ökar bemanningen och vänder den höga personalomsättningen. Att så många ofta måste byta socialsekreterare är en allvarlig kvalitetsbrist för de som söker bistånd. Kontinuitet är kanske den viktigaste kvalitetsfaktorn.

Brukarorganisationer och socialarbetare har utifrån egna erfarenheter fört fram att det behövs en grundlig diskussion om vad kommunens yttersta ansvar egentligen innebär, hur det ser ut i socialtjänsten dag och hur utsatta målgrupper påverkas av en stram budget. Nästa översyn av riktlinjerna måste göras i dialog med brukargrupperna, och de måste få förslagen på remiss.

SL-kort återinförs i normen

SL-kort ska ingå i normen i likhet med åren 2003-2006. Idag varierar andelen som beviljas SL-kort stort mellan olika stadsdelsnämnder, vilket strider mot likvärdigheten. I en storstad som Stockholm är SL-kort ett måste. Flera stadsdelar har bristfällig kommersiell och offentlig service. Människor måste åka kommunalt för att ta del av nödvändig service. Det kan handla om att gå till läkare, tandläkare, apotek, bibliotek, simhall, bio, följa barn på träning eller besöka ett stadsdelsnämndsmöte. De som inte får SL-kort blir fångar i sina egna stadsdelar.

Generösare bedömning av skälig boendekostnad

De högsta godkända hyresnivåerna som tillämpas av socialtjänsten måste ses över och

anpassas till hyrorna på dagens bostadsmarknad. Idag blir det allt svårare att byta till bostäder med hyror som socialtjänsten godkänner. Hushåll med försörjningsstöd utesluts helt från nyproducerade hyresrätter och hyresnivåerna i innerstaden pressar människor med försörjningsstöd att flytta till ytterstaden. Normen för skälig boendekostnad ska räknas upp, så att boende i nyproduktion inte utesluts för personer med försörjningsstöd.

Starkare barnperspektiv i staden

Barn till föräldrar med försörjningsstöd ska ha samma rätt till ledighet på lov med sina föräldrar som andra barn har. Med SL-kort som ingår i normen får barnen möjlighet att tillsammans med sina föräldrar röra sig fritt i staden, vilket de inte kan idag. De kostnadsfria kulturella aktiviteter som staden erbjuder företrädesvis i innerstaden, exempelvis Rum för barn. TioTretton och Lava i Kulturhuset och stadens kulturfestivaler, är i praktiken stängda för de barn vars föräldrar saknar SL-kort och de unga som inte har skolkort på fritiden.

När det gäller skolkort hos SL kan inte behovet anses vara tillgodosett genom det extra tillägg till studiebidraget som gymnasieungdomar i familjer med låga inkomster får. Tillägget kan behövas för andra omkostnader som försörjningsstödet inte täcker.

Stockholm ska också följa Malmös exempel och besluta att papperslösa barn som vistas i kommunen ska ha rätt till försörjningsstöd. Papperslösa barnfamiljer ska kunna få bistånd till boende. Enligt Socialstyrelsen är det helt upp till kommunen att tolka socialtjänstlagen för papperslösa. Alla barn oavsett papper ska behandlas lika när det gäller försörjningsstöd.

Staden måste dessutom mycket betydligt mer på generella insatser, exempelvis SL-kort till alla gymnasieungdomar även på fritiden, kostnadsfria kultur- och fritidsaktiviteter, fri entré på baden för unga och att skolorna är helt avgiftsfria.

Förstärkningar för personer med långvarigt bistånd

Det är stor skillnad att leva under en kort period med ekonomiskt bistånd jämfört med att leva många år på låg ekonomisk nivå. Tidigare har det funnits särskilda långtidsnormer inom ekonomiskt bistånd, vilket kan vara en möjlig väg att pröva igen. Överhuvudtaget behövs ett förstärkt stöd exempel när det gäller förnyelse av hemmet, kläder, fritid och rekreation. Vårt förslag om SL-kort i normen gör stor skillnad liksom självklart bredband och dator i normen.

Nödvändig tandvård ska beviljas vid långvarigt bistånd om sökande inte kan bekosta tandvården under den tid som den är nödvändig att utföra. En person med försörjningsstöd ska aldrig behöva riskera försämrad tandhälsa, vilket kan bli fallet med föreslagna riktlinjer. Det talas nämligen om att tandvård kan beviljas för att undvika endast ”väsentligt försämrad tandhälsa”. Biståndet ska beviljas på ett sådant sätt så att det gynnar rehabilitering.

Arbetslösa ska kunna studera med försörjningsstöd

Efter bedömning på jobbtorg ska arbetslösa lågutbildade kunna läsa in grundskola och

gymnasiekurser i svenska, engelska och matematik, så länge staten inte tar ansvar för vuxenutbildningen. Samma gäller SASX-kursen som efter sfi-studier motsvarar svenska på högstadienivå samt långtidsarbetslösa unga vuxna som efter individuell prövning ska kunna läsa upp till gymnasiekompetens på Komvux med försörjningsstöd. Sfi-studerande ska inte heller när som helst behöva avbryta kurser för att ta ett erbjudet arbete. Det måste göras en individuell bedömning utifrån vad som är bäst för den enskilda personen på längre sikt.

Lättare att få kontakt med och stöd från socialtjänsten

Brukarorganisationer och socialarbetare i Stockholm vittnar om att socialtjänsten i allt mindre utsträckning tar ansvar för klienters hela situation. Klienterna får ta stort ansvar själva, även om det inte gynnar dem och utan att man vet att de verkligen klarar att lösa sin situation. Handläggare har nekats att hjälpa klienter som tydligt inte klarar de krav som ställs. Frivilliga organisationer och andra samhällsfunktioner måste idag arbeta för att stödja människor med att ansöka om hjälp från socialtjänsten, eftersom många inte själva klarar av att göra det. Det kan handla om att bistå med telefon för att ringa en mottagningsenhet eller att beställa hem handlingar som behöver lämnas in för att försörjningsstöd ska beviljas.

Riktlinjerna ska tillföras ett avsnitt som slår fast att det ska vara lätt att få kontakt med och stöd från socialtjänsten. Vänsterpartiet har tidigare motionerat om att införa ett 020-nummer till socialtjänsten. Vi vill att alla mottagningsgrupper, jobbtorg och socialjouren ska ha ett sådant nummer. De administrativa kraven på klienterna får aldrig bli så höga att de blir ett hinder för utsatta målgrupper att kunna söka och få bistånd på tillgängligt sätt.

Särskilt uttalande gjordes av Roger Mogert, Maria Östberg Svanelind och Emilia Bjuggren (alla S) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (S) i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd beslutades av kommunfullmäktige den 25 maj 2010. Lagändringar, uttalanden från JO samt resultat från granskningar genomförda av Socialtjänstinspektörerna utgör motiv till att dessa riktlinjer ses över och revideras.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 mars 2013 följande.

1. Socialnämnden godkänner förslaget till revidering av riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd.
2. Ärendet överlämnas för vidare beslut till kommunfullmäktige.

Reservation anfördes av ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Jackie Nylander (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av tjänstgörande ersättaren Bengt Roxne m.fl. (S), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 mars 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen och utgår från lagstiftning, rättspraxis och beslut om tillämpningar i kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen. Syftet med riktlinjerna är likabehandling i staden när det gäller bidragsnivåer, krav på den enskilde och insatser som erbjuds från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

Nuvarande riktlinjer genomgick en översyn och beslutades av kommunfullmäktige 2010-05-24. Därefter har förändringar skett i lagstiftningen och i omvärlden. Verksamhetsområdet är känsligt för utvecklingen i samhället och det sker ständigt förändringar som påverkar handläggningen. Samtidigt har de granskningar som genomförts av socialtjänstinspektörerna visat att det finns behov av ytterligare

förtydliganden i de delar som rör handläggningen. Sammantaget innebär dessa faktorer att en ny översyn av riktlinjerna är nödvändig.

Föreslagna förändringar i korthet

Förslaget till reviderade riktlinjer innehåller relativt omfattande textmässiga förändringar som främst består av förtydliganden och uppdateringar av de nu gällande riktlinjerna. Ordningen och kapitelindelningen har ändrats för att skapa ett mer pedagogiskt flöde från inkommen ansökan till beslut.

Handlägningsprocessen

Socialtjänstinspektörerna granskade under 2011 och 2012 arbetet med ekonomiskt bistånd i staden. I deras rapporter framkom bland annat att det långsiktigt socialt arbete med inriktning på att den enskilde ska bli självförsörjande har att stå tillbaka för den andra uppgiften, att pröva rätten till bistånd under tiden. Man fann också brister vad gäller individuella bedömningar, bristfälligt innehåll i utredningar innan insatser erbjuds och i dokumentationen, brister i arbetsplaners innehåll och i uppföljningar.

I förslaget till riktlinjer har därför ett kapitel lagts till som beskriver handlägningsprocessen på ett tydligare sätt. I det kapitlet har det bland annat gjorts förtydliganden som rör socialtjänstens ansvar att utreda och att tillhandahålla individuellt anpassade insatser i syfte att den enskilde ska nå självförsörjning. Det har också lagts till en mer utförlig beskrivning av flödet från ansökan, utredning, insats och uppföljning och vad som behöver ingå i varje del av handlägningsprocessen. Vikten att matcha rätt insats mot den sökandes individuella behov har lyfts fram. Förtydliganden avseende socialtjänstens dokumentationsskyldighet har gjorts.

Delaktighet

I socialtjänstinspektörernas rapporter framgick också att man inte i tillräcklig utsträckning erbjuder de sökande att vara delaktiga i den egna utredningen och planeringen. Individens rätt till delaktighet har därför förtydligats i förslaget och det har skrivits in att i de fall den sökandes uppfattning skiljer sig från socialtjänstens, i fråga om exempelvis vald insats, så ska detta tydligt dokumenteras.

Socialstyrelsens föreskrifter, allmänna råd m.m.

Riktlinjerna har i flera delar ytterligare anpassats efter Socialstyrelsens vägledningar, till exempel i fråga om regler som gäller för egna företagare och ansökan om ID-kort.

JO och domar

Skrivningarna i riktlinjerna har anpassats utifrån domar och uttalanden av JO som kommit senare än 2010-05-24. Exempel på avsnitt som påverkats är rutinerna för hembesök och kontoutdrag (se nedan).

Ny lagstiftning

Nyttillkommen lagstiftning som påverkar handläggningen av ekonomiskt bistånd har arbetats in i riktlinjerna. De största förändringarna är tillkomsten av lex Sarah och etableringsreformen (se nedan).

Lex Sarah

Den 1 juli 2011 infördes nya bestämmelser om lex Sarah i socialtjänstlagen. Ett avsnitt om detta har lagts in i förslaget till nya riktlinjer.

Barnperspektivet har ytterligare förtydligats

Det har också lyfts fram att berörd förälder ska göras delaktig i analysen av barnets

bästa kopplat till beslutet.

Prostitution

Ett stycke om sökanden som befinner sig i prostitution har lagts till under avsnittet ”Kvinnofrid”.

Hembesök

Med anledning av uttalanden från JO har det förtydligats att hembesök måste motiveras utifrån varje sökandes individuella situation.

Kontoutdrag

Med anledning av uttalanden från JO har det förtydligats att om den sökande så önskar har han eller hon möjlighet att stryka uppgift om vad en betalning avser och socialtjänsten kan enbart vid särskilda skäl begära att den sökande redovisar även vad betalningarna avser.

Värnplikt

Samtliga skrivningar som rör värnplikt har tagits bort då detta inte längre är aktuellt.

Boende och hushållstyper

Förtydliganden har gjorts i de stycken som rör bostad, boende och hushållstyper då handläggare i flera fall uppfattat de tidigare skrivningarna som för otydliga.

Olika grupperns förutsättningar för rätt till bistånd

Förtydliganden har gjorts, främst rörande företagare där en anpassning gjorts till socialstyrelsens skrivningar och EU-medborgare där den tidigare texten ibland missuppfattats eller upplevts som snårig.

Etableringsreformen

Den nytilkomna etableringslagen och hur den påverkar handläggning och bedömning av ekonomiskt bistånd för flyktingar har förts in i riktlinjerna.

Nödprövning och akut bistånd

Förtydliganden har gjorts bland annat rörande handläggningen och när nödprövning ska ske.

Begravningskostnader

Avsnittet har förtydligats och anpassats till Socialstyrelsens vägledningar vad gäller kostnadsposter som ingår i de 50 % av prisbasbeloppet som är satt som det tak som biståndet som regel inte bör överstiga.

Bredbandskostnader

Utifrån beslut i budget 2013 har ett stycke lagts till om att bistånd till bredbandskostnader ska beviljas till familjer med barn som går i skolan och som har den kostnaden.

Stämpelavgifter/identitetskort

Stycket har förtydligats och anpassats efter Socialstyrelsens vägledningar där det föreskrivs att ID-kort ska beviljas vid behov.

Spelberoende

Avsnittet om spelberoende har förtydligats och stämts av mot stadens riktlinjer för missbruk.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till nya riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, Stockholms Stadshus AB, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och samtliga stadsdelsnämnder. Utbildningsnämnden, Stockholms Stadshus AB och Bostadsförmedlingen i Stockholm AB har avstått från att svara på remissen.

Innehållsförteckning

Sid

Stadsledningskontoret	
Arbetsmarknadsnämnden	
Bromma stadsdelsnämnd	
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	
Farsta stadsdelsnämnd	
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	
Kungsholmens stadsdelsnämnd	
Norrmalms stadsdelsnämnd	
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	
Skärholmens stadsdelsnämnd	
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	
Södermalms stadsdelsnämnd	
Älvsjö stadsdelsnämnd	
Östermalms stadsdelsnämnd	

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 juni 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att revideringen av stadens riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd är väl motiverad och att dessa kan bedömas befrämja en rättssäker, systematisk och effektiv handläggning av ekonomiskt bistånd. Kontoret vill särskilt framhålla att det är värdefullt att förtydliganden gjorts avseende barnperspektivet och individens rätt till delaktighet i utredning och planering. Det är vidare positivt att vikten av att tillhandahålla individuellt anpassade insatser i syfte att den enskilde ska nå självförsörjning framhålls, vilket enligt stadsledningskontorets mening, måste utgöra en självklar utgångspunkt för allt arbete med ekonomiskt bistånd.

Stadsledningskontoret anser det välkommet att skrivningarna i riktlinjerna anpassas utifrån ny lagstiftning, domar och uttalanden av JO. JO har i beslut den 7 december 2012 riktat kritik mot socialtjänsten i Stockholms kommun rörande rutin när enskild ansöker om försörjningsstöd och då begärs lämna in kontoutdrag som bland annat visar gjorda uttag (JO:s beslut Dnr 2816-2011). Stadsledningskontoret anser att avsnittet om kontoutdrag behöver ändras med anledning av hur JO:s kritik är utformad, bland annat för att innehållet ska bli korrekt så till vida att den enskilde har möjlighet att *stryka* vissa uppgifter i utdraget. Föreslagen text på s. 38 om kontoutdrag behöver därför ersättas av följande text: "*Kontoutdrag* bör redovisas regelbundet i samband med ansökan varje månad eller minst var tredje månad. Om det av kontoutdraget även framgår uppgifter om gjorda betalningar har den enskilde möjlighet att stryka uppgift om vad en betalning avser. Socialtjänsten kan inte rutinmässigt uppställa krav på att alla transaktioner ska finnas redovisade på kontoutdraget. Det förekommer att den sökande lämnar in kontoutdrag som han eller hon själv har skrivit ut från internet. Om det finns anledning att anta att kontoutdraget är manipulerat ska sökanden inkomma med ett utdrag utställt från banken och med bankens stämpel."

Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att godkänna de reviderade riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd med den förändring som föreslås i detta tjänsteutlåtande.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 juni 2013 att hänvisa till arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Karin Rågsjö (V), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Tara Twana m.fl. (S), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Åsa Jernberg m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Ulla Hamilton m.fl. (M), Gulan Avci (FP) och Kristian Ljungblad (C), *bilaga 1*.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 juni 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter behandlar i huvudsak handlägningsprocesserna utifrån arbetsmarknadsförvaltningens uppdrag. Att bli självförsörjande genom arbete eller

studier bygger på samverkan mellan stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden/Jobbtorg Stockholm. Jobbtorg Stockholm är en part som tydligare behöver lyftas fram i olika delar av handlägningsprocesserna. Jobbtorg Stockholms roll är att, i likhet med socialtjänstens ansvar, utreda aspirantens förutsättningar och erbjuda arbetsmarknads-förberedande insatser och i viss mån arbetsrehabiliterande insatser. I arbetsmarknadsnämndens reglemente fastslås att stadens jobbtorg utför socialtjänstuppgifter. Handläggningen innebär en nära samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna och Jobbtorg Stockholm och kan t.ex. gälla den initiala och den fördjupade kartläggningen, gemensam planering, stöd och erbjudande av insatser och uppföljning av den biståndssökande personen.

Generella övergripande synpunkter förslag

Syftet med riktlinjerna är att främja rättssäkerhet och likabehandling. Detta är grundläggande principer som ska genomsyra handlägningsprocesserna. Förvaltningen vill i detta sammanhang peka på att föreliggande förslag på flera ställen innehåller ord såsom *enkelt* arbete, *allvarligt* missbruk, *svår* psykisk ohälsa. Ordvalet innebär att den enskilde handläggaren ska värdera vad som är enkelt, allvarligt eller svårt och risken för subjektiva bedömningar ökar och likställighetsprincipen äventyras. Förvaltningen föreslår därför att ord i likhet med dessa genomgående tas bort.

När det gäller jämställdhetsperspektivet så lyfts fram (s.19) att det är särskilt viktigt att kvinnor som ingår i familjer som är nyanlända till Sverige ska erbjudas stöd och insatser i lika stor utsträckning som män. Förvaltningen delar denna bedömning men anser att detta ska gälla alla kvinnor oberoende av om man är nyanländ, av annat etniskt ursprung än svensk eller svensk. I samma stycke betonas vikten av att familjer som är nyanlända skaffar egen försörjning för barnens skull. Förvaltningen delar även denna bedömning men anser att det ska gälla alla familjer, inte endast nyanlända.

Att arbetslinjen ska gälla är otvetydigt för den som har arbetsförmåga. Förvaltningen vill samtidigt betona att den som söker ekonomiskt bistånd och saknar arbete skall ges individuellt stöd utifrån individuella förutsättningar. Det är också utgångspunkten för uppdraget till Jobbtorg Stockholm. Även i fall det är stadsdelsnämnderna som erbjuder en lämplig insats är ett individualiserat arbetssätt självfallet av största betydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen har under 2012 tillsammans med socialförvaltningen och i samverkan med stadsdelsförvaltningarna bedrivit ett gemensamt arbete för att utveckla utrednings- och bedömningsinstrument för initial bedömning samt bedömning av de som varit utan arbete under lång tid. Dessa instrument ska under 2013 implementeras i stadsdelsförvaltningarnas och Jobbtorg Stockholms verksamhet. Arbetsmarknadsförvaltningen föreslår att detta skrivs till i inledningen i anslutning till stadens övriga styrdokument. Användning av instrumenten i det dagliga arbetet borde tydligare lyftas fram i riktlinjerna.

Övriga synpunkter

När det gäller stycket om Lex Sarah (sid 12) bör komplettering ske med att rutiner för Lex Sarah ska finnas också för Jobbtorg Stockholms verksamhet.

I avsnittet som handlar om vägar om stöd till självförsörjning (sid 18) föreslås att

Jobbtorg Stockholm nämns som en aktör om hur stöd kan tillgodoses.

Ett nytt begrepp, förändringsplan (sid 19) införs. Här behöver ett förtydligande göras om att det inte handlar om att det är individen som ska förändras utan att det handlar om vad förändringen kan fokusera på för att självförsörjning ska bli möjlig och vilket stöd olika verksamheter kan ge. Det kan exempelvis handla om att så långt det är möjligt försöka få en billigare bostad), hur man går till väga för att öka bostadsbidrag, vilket stöd kan Jobbtorg Stockholm ge m.m.

I avsnittet som handlar om utredning (sid 19- 20) av rätten till ekonomiskt bistånd föreslår arbetsmarknadsförvaltningen att det skrivs in att bedömningsinstrument ska användas för att identifiera behov av stödsatser och för att kunna ställa individuellt utformade krav på personen.

Stycket som handlar om vad som ska göras i samband med nybesöket (sid 34) anser förvaltningen ska kompletteras med att fokus ska ligga på vad den enskilde behöver göra för att bli självförsörjande men också vilket stöd socialtjänsten bör erbjuda. Utredningen vid ett nybesök behöver således innefatta vilka resurser och eventuella hinder personen har för att uppnå egen försörjning, i enlighet med de framtagna bedömningsinstrumenten för försörjningsstöd.

Stycket som handlar om att göra regelbundna kontroller för att upptäcka eventuella förändringar i behovet av ekonomiskt bistånd (sid 35) bör kompletteras med ett eget stycke om att kartläggningsinstrumentet för fördjupad bedömning ska användas efter långvarigt bidragsbehov för att utreda om den bidragssökande behöver ytterligare stöd och insatser.

När det gäller avsnittet om olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd (sid 51) så föreslår förvaltningen att det klargörs på vilket sätt strukturerade insatser skall ges den sökande och hur uppföljningen sker i syfte att undvika dubbelarbete, dvs. vad gör arbetsmarknadsförvaltningen/ Jobbtorg Stockholm och vad gör stadsdelsförvaltningen t.ex. när det gäller att följa upp personens arbetssökande.

När det gäller intensivövervakning av personer med elektronisk kontroll – s.k. fotboja (sid. 56) bör komplettering ske med att dessa kan skrivas in på Jobbtorg Stockholm och erhålla stödsatser från Krami. Samverkan i detta avseende ska ske med Frivården som är en del av Kriminalvården. Det borde framgå (sid. 57) att personer som dömts till samhällstjänst kan hänvisas till Jobbtorg Stockholm.

När det gäller personer som har nedsatt arbetsförmåga p.g.a. sjukdom (sid. 58) så bör avsnittet kompletteras med att insatser också erbjuds i samverkan med Jobbtorg Stockholm vad avser arbetsrehabilitering.

När det gäller personer med nedsatt arbetsförmåga p.g.a. sjukdom, sociala och medicinska problem, missbruksproblem och psykisk ohälsa (sid. 58 - 59) bör stycket kompletteras med att det också kan finnas skäl att samverka med Jobbtorg Stockholm i syfte att stärka den framtida försörjningsförmågan.

Riktlinjerna anger tydligt att studerande inom vuxenutbildning inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till bistånd. Bistånd kan däremot beviljas vid korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete.

Arbetsmarknadsförvaltningen vill i detta sammanhang framhålla vikten av individuella prövningar när det gäller längden på insats. Praxis idag är att insatsen inte får vara längre än tre månader. Arbetsmarknaden i Stockholm ställer höga krav och för en del långtidsarbetslösa personer kan en insats på upp till sex månader vara berättigad med tanke på personens utbildningsbakgrund och tidigare yrkeserfarenhet. Denna typ av reella individuella bedömningar bör kunna göras i samverkan mellan stadsdel och jobbtorg.

I de fall där tydligt inriktade korta yrkesförberedande arbetsmarknadsinsatser bäst kan ges inom ramen för vuxenutbildningens yrkesprogram och därmed också berättiga till vissa poäng i utbildningssystemet bör detta vara möjligt. Det innebär ingen förändring avseende insatsens längd och syfte men ger den enskilde ytterligare en fördel om han/hon senare skulle vilja gå vidare till reguljär vuxenutbildning och kan stärka den enskildes ställning på arbetsmarknaden.

Aktivt arbetssökande förutsätter att den arbetssökande har möjlighet att göra besök hos arbetsgivare, delta i anställningsintervjuer, delta i olika aktiviteter som anordnas för de arbetssökande genom Jobbtorg Stockholm eller arbetsförmedlingen såsom studiebesök hos företag, rekryteringsträffar, olika insatser m.m. Bredband och telefon är också viktiga redskap för att kunna söka jobb och kommunicera med arbetsgivare. Jobbtorgspersonalen upplever ofta i det praktiska arbetet att avsaknad av SL-kort, telefon och bredband skapar problem som ibland lägger hinder i vägen för aspiranterna eller försenar insatser.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att godkänna förvaltningens svar på remissen och överlämna det till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Cecilia Obermüller (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Lillemor Samuelsson (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Löwdin m.fl. (S), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen stödjer de förslag till förändringar som görs i de reviderade riktlinjerna. Framförallt välkomnar förvaltningen avsnitten om "Utredning" och "Vägar till självförsörjning". Där förtydligas vikten av grundliga utredningar, för att underlätta för den enskilde att få rätt stöd för att komma ut i egen försörjning, och vikten av stöd,

motiverande arbete samt arbetsrehabilitering, för den som behöver det, för att närma sig arbete/egen försörjning.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att återropa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Rosa Lundmark (V), ledamoten Magnus Dannqvist m.fl. (S), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar de nya riktlinjerna. Sammantaget anser förvaltningen att riktlinjerna är bra disponerade, det är lätt att hitta i dokumentet och handläggningsprocessen har tydliggjorts och utökats. Det kommer att bli lättare för nyanställd personal att sätta sig in i arbetsuppgifterna och de kommer att kunna använda sig av riktlinjerna som en uppslagsbok för hur de ska gå vidare i en utredning. Det är viktigt med tydliga rutiner i riktlinjerna för att möjliggöra att de individer som möter socialtjänsten i Stockholms stad behandlas så lika som möjligt. Bland annat har rutinerna för hembesök förtydligats och även har avsnittet kring hemutrustning utökats vilket förvaltningen är positiva till. Målgruppen som ingår i etableringsreformen är en återkommande fråga och det är bra att den har förtydligats i riktlinjerna.

Förvaltningen ser positivt på att den enskildes delaktighet i större utsträckning än tidigare framhålls i riktlinjerna och att den enskilde ska vara delaktig i framtagandet av förändringsplan och att förändringsplanen regelbundet ska följas upp.

Förvaltningen delar inte formuleringen kring att många av de som har behov av ekonomiskt bistånd är oförhindrade att ta ett arbete direkt. Många av de som söker ekonomiskt bistånd har svårigheter som de behöver få hjälp med innan de kan ta ett arbete. Det kan röra sig om rehabilitering, arbetsträning eller utbildning.

Vårdbidraget som beviljas och utbetalas av Försäkringskassan är uppdelat i två delar, en skattepliktig del och en del för beräknade merkostnader för barnet. Det är endast vårdbidraget och inte merkostnader som överstiger 8010 kr som ingår i beräkningen av det ekonomiska biståndet och som därmed reducerar biståndet. Försäkringskassan ersätter endast merkostnader över 8 010 kr per år. Om beloppet understiger 8 010 kr ingår merkostnaderna i vårdbidraget och summan tas med i beräkningen av det ekonomiska biståndet. Förvaltningen efterfrågar att det ingår i riktlinjerna hur merkostnader som understiger 8010 kr ska hanteras så att det enskilda barnet och familjen inte drabbas. Om ett barn har behov av merkostnader på 8 010 kr per år är det 667 kr per månad vilket är en ansenlig summa pengar för en barnfamilj som har ekonomiskt bistånd.

Förvaltningen ställer sig i övrigt bakom de föreslagna riktlinjerna.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd.

Reservation anfördes av Mariana Moreira Duarte m.fl. (MP) och Laura Roselli (V), *bilaga 1*.

Eva Gustafson m.fl. (S) anmälde att partiet inte deltar i beslutet.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

De föreslagna ändringarna betyder att riktlinjerna i ännu högre grad erbjuder konkret och lättillgängligt stöd i arbetet. De blir tydligare och mer pedagogiska och därför lättare att använda. De får också ett mer lättbegripligt språk. Tydligare processbeskrivningar erbjuder ett mer konkret stöd i handläggningen, vilket förbättrar möjligheterna att upprätthålla kvalitet i rutiner och processer. Detta är särskilt viktigt när personal byts ut eller introduceras i arbetet med ekonomiskt bistånd.

Innan de nu gällande riktlinjerna antogs påpekade Farsta stadsdelsnämnd i sitt remissvar behovet av socialt förändringsarbete och individuell bedömning för att kunna stödja sökande med svåra sociala problem i att komma ifrån bidragsberoende. Det är därför positivt att socialtjänstens ansvar för utredning, individuell anpassning och långsiktigt arbete lyfts fram som en del av handläggningsprocessen. Förvaltningen ställer sig positiv till att riktlinjerna förtydligas i enlighet med förslaget.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och översända det som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Eva Fagerhem m.fl. (S), Jessica Jormtun m.fl. (MP) och Carita Stenbacka Tenezakis (V), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positivt till förslaget, särskilt vad gäller de utökade skrivningar som gjorts om handläggning och dokumentation samt till den starkare betoningen på arbetet med att hjälpa de bidragssökande till annan försörjning. Förvaltningen är dock skeptisk till det nya begreppet förändringsplan. Istället för att införa ytterligare en ny beteckning för de planer som ska upprättas i olika sammanhang bör floran av namn begränsas och förenklas. Planen skulle till exempel kunna heta rätt och slätt just plan eller det vedertagna handlingsplan.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Leif Larsson (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Lars Jakobsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till de förändringar som föreslås i riktlinjerna utifrån förändringar i lagstiftning, domar och uttalande från JO samt de förbättringsområden som framkommit i socialtjänstinspektörernas rapporter vid granskning av ekonomiskt bistånd. De föreslagna riktlinjerna ger ett bra stöd i handläggning av ekonomiskt bistånd. Därutöver är det av stor betydelse att kunskap om socialt arbete ligger till grund för den samlade bedömningen utifrån den enskildes och familjers situation och behov.

Förvaltningen vill framföra några synpunkter i förslaget till nya riktlinjer.

Struktur i akten – förvaring av inkomna handlingar

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd är det mycket underlag och verifikationer som ligger till grund för bedömning av ekonomiskt bistånd. Det är därför av stor betydelse att det tydligt framgår hur handlingar ska förvaras och vad som ska sparas respektive kan slängas.

Stöd till självförsörjning

Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser med målsättning att kunna försörja sig på egen hand. Insatser ska tillhandahållas för att rehabilitera icke arbetslösa personer och för att stärka personers anställningsbarhet och återgång till arbetsmarknaden. Av riktlinjerna framgår att vid arbetsträning inom exempelvis barn- och äldreomsorg ska

det göras en bedömning om arbetsträningen är lämplig utifrån kvalitetskraven i verksamheten. Förvaltningen anser att det bör vara ansvarig chef vid verksamheten som genom intervjuer bedömer om den enskilde är lämplig för arbetsträning inom verksamheten.

Våld i nära relationer

Under avsnittet "Våld i nära relationer" är det av betydelse att texten i större utsträckning skrivs utifrån ett könsneutralt perspektiv med utgångspunkt från våld i nära relationer och inte utifrån mäns våld mot kvinnor.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (V), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positivt till förslaget. Dokumentet har genom det omarbetade innehållet blivit tydligare för handläggarna. I avsnittet "allmänt om uppdraget" har det lagts till information om bl.a Lex Sarah, prostitution, stadens övriga styrdokument vilket underlättar och gjort riktlinjerna till ett mer strukturerat dokument.

I förslaget till riktlinjer har ett kapitel som beskriver handlägningsprocessen lagts till med förtydliganden avseende socialtjänstens ansvar att utreda och att tillhandahålla individuellt anpassade insatser i syfte att den enskilde ska nå självförsörjning. Handlägningsprocessen har blivit tydligare och mer lättolkad vilket förenklar handläggningen. Den utökade och omarbetade texten som avser beslutsfattande har förstärkt likhetsprincipen, vilket ofta är/har lett till diskussioner stadsdelar emellan.

Förvaltningen ser att det finns ytterligare förbättringsområden i riktlinjerna avseende kostnadsberäkningar för hemutrustning och hyresnivåer för olika boenden. Under begränsad hemutrustning är bedömningen att möbeldelen är en lägre procentsats av basbeloppet än hushållsdelen. När det gäller hyresnivåer är det fortfarande oklart vilka belopp som är rekommenderade, t ex hyran avseende studentboende kan variera stort.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 juni 2013 att besvara remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordförande Anita Lindskog m.fl. (S), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Shadi Larsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till de föreslagna riktlinjerna. Som framgår av ärendet är de kompletteringar och förtydliganden som föreslås i huvudsak en anpassning till nuvarande lagstiftning, rättspraxis och till den utveckling som i övrigt skett inom verksamhetsområdet.

De relativt omfattande och rent textmässiga ändringar som gjorts gör att riktlinjerna blir tydligare och ger därmed en bättre vägledning i det dagliga arbetet. Det avsnitt som rör själva handläggningsprocessen har förtydligats och ger en bra beskrivning av de olika momenten och vad som ska ingå i dessa. De föreslagna riktlinjerna bör därför kunna bidra till en mer enhetlig bedömning av rätten till ekonomiskt bistånd.

Den koppling som gjorts till stadens övriga styrdokument underlättar och gör riktlinjerna till ett mer heltäckande dokument.

Förvaltningen vill dock framhålla att det finns behov av ytterligare förtydliganden när det gäller kostnadsberäkningar för hemutrustning och husgeråd. I förslaget anges att bistånd kan beviljas personer som tillfälligt har behov av bistånd för att kunna flytta in i en lägenhet men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. I dessa fall kan bistånd beviljas till begränsad hemutrustning i form av säng, lampor, köksbord och köksstolar med 8 % av basbeloppet. Bistånd till husgeråd i form av köksredskap, städartiklar, sängutrustning, handdukar etc. kan däremot beviljas med 10 % av basbeloppet. Förvaltningen har svårt att förstå att bistånd till husgeråd ska kunna utgå med ett högre belopp än bistånd till hemutrustning och efterlyser till förtydligande.

Det behövs också ett vissa klargöranden när det gäller hyreskostnader, bl.a. vad gäller studentboende där hyreskostnaden kan variera mycket mellan olika boenden.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Anki Erdmann (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Kerstin Aggefors m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Birgitta Hald Svensson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd är väl genomtänkt och ställer sig i allt väsentligt positiv till förslaget

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 juni 2013 att överlämna tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Ewa Larsson m.fl. (MP) samt ledamot Claes Elmgren m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Ewa Larsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Det är positivt att de nuvarande riktlinjerna revideras och att nämnda förtydliganden görs. Återkommande översyn är nödvändigt eftersom lagstiftning och samhällets funktioner är i ständig utveckling, vilket påverkar verksamhetsområdet.

Förvaltningens bedömning är att de reviderade riktlinjerna till viss del medför ökade kostnader bl.a. för identitetskort. Vad gäller etableringsreformen är det för tidigt att bedöma hur reformen kommer att påverka stadsdelens kostnader.

Förvaltningen har inget att erinra mot förslaget till nya reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden lämnar svar på remissen enligt detta tjänsteutlåtande.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att som svar på remissen hänvisa till vad som sagts i förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Liliane Svensson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av tjänstgörande ersättaren Anne-Marie Grave (MP), bilaga 1.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser i det stora hela att förslaget till reviderade riktlinjer för handläggningen av ekonomiskt bistånd är bra. Det är viktigt att ha riktlinjer som är lika över staden och att dessa uppdateras regelbundet, så att innevånarna i Stockholm kan garanteras en rättssäker handläggning och ett stöd som syftar till att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå.

Det märks att staden är i ett skede att implementera bedömningsinstrumentet Initial bedömning – både nya och gamla begrepp används gällande det som tidigare kallats grundutredning och arbetsplan. Detta riskerar att skapa osäkerhet för den som ska tillämpa riktlinjerna. Förvaltningen anser att det vore mest lämpligt att vänta tills det att bedömningsinstrumentet är fullt utvecklat och implementeringsarbetet påbörjats i hela staden innan dessa skrivningar tas in i riktlinjerna.

För närvarande behandlas ett förslag på ny lagstiftning gällande vissa sökandes inkomster samt krav på aktivering – den så kallade jobbstimulansen inom det ekonomiska biståndet¹, som om den antas av riksdagen kommer leda till stora förändringar i handläggningsprocessen. Förvaltningen undrar om beslut i detta kanske borde ha avvaktats innan riktlinjerna reviderades, för att även kunna arbeta in denna lagstiftning i texten.

Förvaltningen är tveksam till att familjer med barn som går i skolan ska ges rätt till bistånd för bredbandsavgift. Dels rör det likställigheten, vad gör att en barnfamilj ska särskiljas från andra grupper vad gäller ekonomiskt bistånd och dels att normen är baserad på olika poster som familjen fritt kan omdisponera. Så kan till exempel posten tidningar disponeras till en bredbandsavgift. Det är sannolikt att den familj som har bredband inte prenumererar på en dagstidning utan hämtar information på nätet och läser Metro.

En synpunkt som förvaltningen vill framföra, även om det rör sig om ett avsnitt som inte omarbetats i denna revidering, gäller riktlinjer om rätt till bistånd för arbetsresor. I riktlinjerna (s. 77) står det: ”Personer som arbetar eller deltar i arbetssökarverksamhet inom gångavstånd från bostaden har inte rätt till bistånd för arbetsresor. Beträffande rimligt gångavstånd kan ca tre km tjäna som en utgångspunkt.” En sådan skrivning är inte överensstämmande med Socialstyrelsens allmänna råd, och Socialstyrelsen har i en granskning av skälig levnadsnivå² ställt sig kritisk till att kommuner gör en avståndsbegränsning i fråga om rätt till bistånd för

¹ Prop. 2012/13:94

² Socialstyrelsen, 2012, Kartläggning om skälig levnadsnivå

arbetsresor. För att kunna vara aktivt arbetssökande i hela Stockholms län behöver en person kunna resa kollektivt, även om denne för närvarande har en planerad aktivitet i närområdet. Risken är också att bestämmelsen skapar inlåsnings effekter för de personer som berörs. Förvaltningen anser dessutom att det skapar administrativt merarbete som i stället skulle kunna ägnas åt stöd åt och motivationsarbete med den enskilde.

Förvaltningen anser att avsnittet om våld i nära relationer (s. 13) skulle kunna skrivas könsneutralt. Lagtexten är förvisso formulerad med fokus på kvinnor som utsätts för våld av närstående, men det borde inte vara något hinder för att stadens riktlinjer formuleras på ett könsneutralt sätt. Laghänvisningen är dessutom fel – rätt lagrum är 5 kap 11 § SoL.

Förvaltningen ser positivt på det faktum att skatteåterbäring som upptas av Kronofogdemyndigheten som avbetalning på skuld nu helt har undantagits från att räknas som inkomst. Tidigare har inte hänsyn tagits i de fall skulderna avsett böter och skadestånd.

Förvaltningen anser att det bör framgå i rutinerna vid avskrivning av ärenden (s. 29) att ärenden som gäller familjer som har erhållit bostad hos Stiftelsen Hotellhem genom en stadsdelsförvaltning och har en boendeplan med den placerade stadsdelsförvaltningen ska vara fortsatt öppna i Paraplysystemet.

Stycket som handlar om kommunalt vårdnadsbidrag (s. 53) uppfattar förvaltningen som otydligt. Det bör framgå mer konkret hur valet att uppbära kommunalt vårdnadsbidrag påverkar rätten till ekonomiskt bistånd.

Förvaltningen anser även att det ska skrivas in vad som gäller kring hjälpmedel och förbrukningsmaterial som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal, vilket Socialstyrelsens allmänna råd³ anger som en kostnad som bör omfattas i det ekonomiska biståndet.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att lämna svar på remissen i enlighet med tjänsteutlåtandet.

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan m.fl. (S) och Jonas Ljungstedt (V), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Derya Uzel m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

³ SOSFS 2003:5, s. 63

Socialtjänstens mål och vilken intention lagen har regleras i socialtjänstlagens portalparagraf, 1 kap. 1 § SoL. Målet är att den enskilde ska kunna leva ett självständigt liv och varje människa har själv ansvar för sitt liv. Socialtjänsten ska inte ta över den enskildes ansvar. Det ekonomiska biståndet är samhällets yttersta skyddsnät för människor som inte kan tillgodose sina behov själva och är tänkt som en tillfällig lösning i ett akut skede. Det ekonomiska biståndet består av försörjningsstöd och stöd till livsföring i övrigt och syftet är att den enskilde får en skälig levnadsnivå. Vad som är en skälig levnadsnivå preciseras i riksnormen för försörjningsstöd och i stadens riktlinjer.

Förvaltningen är positiv till de föreslagna förändringarna i riktlinjerna, framförallt när det gäller förtydliganden i handlägningsprocessen. Att socialtjänsten ska stötta och vägleda och leda ett förändringsarbete tycker förvaltningen är bra. Detta har inte tidigare framgått eller lyfts upp i riktlinjerna. Hos förvaltningen ligger en utmaning i att få i gång förändringsprocessen med klienterna, framförallt de som har ett långvarigt ekonomiskt bistånd. Man vet att långa perioder av ekonomiskt bistånd ofta innebär en svår utsatthet för barnen. Stadsdelen har en stor grupp med invandrare, vilka är överrepresenterade bland långvariga biståndsmottagare vid sidan om ungdomar och traditionella grupper som ensamstående kvinnor med barn, sjuka och äldre utan försäkringsskydd. Svårigheten för grupperna att etablera sig på arbetsmarknaden och arbetsmarknadens krav på arbetskraften medför ökade krav på förändringsarbete inom socialtjänsten. I stadsdelen pågår arbetet med att implementera bedömningsmetoden FIA (förutsättningar inför arbete), som ska ge en samlad bild av den sökandes förutsättningar inför arbete och krav, samt behov av stöd. Metoden har utvecklats av socialstyrelsen efter det att handläggare inom ekonomiskt bistånd har uppmärksammat avsaknaden av en metod speciellt utvecklat för handläggning inom deras område.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 juni 2013 att låta tjänsteutlåtandet utgöra svar på remissen.

Reservation anfördes av Anders Göransson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Erik Malm m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Gunnar Ågren (V), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 april 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till en revidering av riktlinjerna och välkomnar de

förtydliganden som föreslås. Vikten av klientens delaktighet i utredningen genomsyras i handläggningsprocessen vilket är positivt. Kapitlet kring rutinerna vid hembesök är pedagogiskt upplagt.

Övrigt bistånd

Förvaltningen föreslår att dator och bredbandskostnader ska ingå i normen för samtliga hushåll utifrån en i förväg fastställd schablon. Tillgång till egen dator är en viktig förutsättning för att söka arbete och få tillgång till stadens alltfler e-tjänster.

Korrekt underlag och dokumentation

I förslaget till nya riktlinjer läggs stort fokus på korrekt underlag och dokumentation samt att göra klienten delaktig. En utmaning idag i handläggningen av ekonomiskt bistånd är att bedöma rätten till bistånd och samtidigt bedriva ett långsiktigt förändringsarbete med klienten. Att bedöma rätten till bistånd och att göra klienten ännu mer delaktig utifrån förslaget till nya riktlinjer kommer att innebära ett mer omfattande arbete och vara resurskrävande. På vilket sätt kan vi arbeta effektivt och korrekt med att bedöma rätten till bistånd och samtidigt bedriva ett förändringsarbete med klienten? Ett förslag är att särskilda riktlinjer tas fram för de som har behov av ett långvarigt ekonomiskt stöd och där socialtjänstens arbete till stor del handlar om förändringsarbetet med klienten.

EU-medborgares rätt till bistånd

Vad gäller kapitlet om EU-medborgares rätt till bistånd råder fortfarande otydligheter kring handläggningen. Personer med uppehållsrätt har rätt till bistånd på samma sätt som en svensk medborgare. En arbetssökande EU-medborgare som bedöms ha en verklig möjlighet att få anställning har uppehållsrätt och därmed rätt till ekonomiskt bistånd. Socialtjänsten ska bedöma om personen uppfyller villkoren för uppehållsrätten och även utreda om den arbetslöse EU-medborgaren har en verklig möjlighet att få en anställning i Sverige. Ett förtydligande hur en sådan utredning ska gå till och vad den ska innehålla skulle behövas. En bedömning och analys av arbetsmarknadssituationen i landet är enligt stadsdelsförvaltningen svårt för socialtjänsten att göra. En sådan bedömning bör därför utföras av myndighet eller motsvarande med rätt kompetens att göra den typen av analys.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Majvi Andersson m.fl. (S) och Jenny Norberg (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jenny Norberg (V), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd. Riktlinjerna har ett tydligare upplägg i förhållande till nuvarande riktlinjer, vilket också gör det enklare för handläggarna. Förvaltningen föreslår därmed att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att godkänna tjänsteutlåtandet som svar på remissen och översända det till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Stefan Nilsson m.fl. (MP) och ledamoten Magnus Lingen m fl. (S), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Jamie Barrios (V), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget. Dokumentet har genom det omarbetade innehållet blivit tydligare för handläggarna. I avsnittet ”allmänt om uppdraget” har det lagt till information om bl. a Lex Sarah, prostitution, stadens övriga styrdokument vilket underlättar och gjort riktlinjerna till ett mer strukturerat dokument.

I de övriga delarna som avser ”handlägningsprocessen” har även den blivit mer tydlig och lättolkad och enklare att ta till sig som handläggare. Den utökade och omarbetade texten som avser beslutsfattande har förstärkt likhetsprincipen, vilket ofta är/har lett till diskussioner stadsdelar emellan.

Förvaltningen vill framföra att det finns ytterligare förbättringsområden i riktlinjerna såsom kostnadsberäkningar för hemutrustning och hyresnivåer för olika boenden. Under begränsad hemutrustning är bedömningen att möbeldelen är en lägre procentsats av basbeloppet än hushållsdelen. När det gäller hyresnivåer är det fortfarande oklart vilka belopp som är rekommenderade, t ex. hyran avseende studentboende kan variera stort.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Reservation anfördes av ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP) enligt följande.

1. Socialnämnden beslutar att förslaget till riktlinjer remitteras för synpunkter till de organisationer som ingår i överenskommelsen med Stockholms stad på det sociala området samt till andra relevanta organisationer.
2. Socialnämnden beslutar att ärendet återremitteras för omarbetning med beaktande av organisationernas synpunkter och av vad som anförs nedan.
3. Socialnämnden beslutar att ta fram förslag till riktlinjer för de som har behov av långvarigt försörjningsstöd.
4. I övrigt anför nämnden följande:

Vi välkomnar att riktlinjerna revideras och att ny lagstiftning, rättsfall, JO-utlåtanden och socialtjänstinspektörernas synpunkter beaktas. Det är också positivt att förvaltningen så tydligt betonar kvalitet, behovet av barnkonsekvensanalyser och kvinnofridsperspektivet samt lyfter fram att en individuell behovsprövning ska göras.

Om man inte läser inledningstexten, utan går direkt på ett avsnitt om hur en bestämd fråga ska handläggas, visar det sig dock att de stolta ambitionerna inte alltid avspeglas i de konkreta riktlinjerna.

Vi anser att förslaget till riktlinjer behöver belysas ur ett brukarperspektiv. Det bör skickas på remiss till idéburna sektorn för att få synpunkter på de problem och möjligheter som enskilda människor möter i sin kontakt med socialtjänsten. Remissinstanser bör vara de organisationer som ingår i överenskommelsen med staden på det sociala området, men även RSMH och andra föreningar som möter och representerar människor som söker försörjningsstöd.

Några frågor vi vill ta upp inför omarbetning av förslaget:

Begreppet förändringsplan, i stället för det tidigare arbetsplan. Vad klienten och socialtjänsten gemensamt ska arbeta för anges förstås i en arbetsplan, men vad – eller vem – är det som ska ”förändras”? Det finns ett skuldbeläggande i skrivningarna som rör försörjningshinder. Personer som är arbetslösa ska göra var de kan för att kunna återgå till arbetsmarknaden, men arbetslöshet har även med konjunktur och andra yttre faktorer att göra. Problemet får inte individualiseras på ett sätt som gör att insatserna utformas utan respekt för den enskildes integritet.

Skrivningarna i avsnittet om arbetslinjen (s. 17) ger närmast intryck av att skälet till arbetslöshet är att den enskilde inte vill ta ansvar.

Vi ifrågasätter vidare begreppet ”motprestationer” som uttryck för åtgärder som syftar till egen försörjning. För att ha rätt till försörjningsstöd krävs att den sökande gör vad den kan för att bli självförsörjande, vilket är prestationer till nytta för honom

eller henne själv. Detta är inte detsamma som att prestera något i utbyte mot det utbetalade försörjningsstödet, vilket vore ett lönearbete.

Även avsnittet om vikten av att familjer som är nyanlända till Sverige och Stockholm snabbt skaffar egen försörjning får det att låta som om de inte ville det. Nyanlända vill oftast inget hellre än att kunna börja jobba, men möter hinder av olika slag som bl.a. arbetsförmedlingen och socialtjänsten kan hjälpa till att övervinna.

En bra föreslagen förändring är att det ska skrivas in om den enskilde har en annan uppfattning i någon fråga, till exempel vilken insats som är lämplig, och att det alltid ska dokumenteras. Samtidigt ska ju insatserna alltid formas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde. Det är här inte helt klart hur handläggaren ska förhålla sig. Det bör för övrigt noteras att socialtjänsten generellt inte har kompetens på arbetsmarknadsfrågor. Det kan därmed finnas anledning till försiktighet i fråga om vilka åtgärder en viss person ska vidta för att få arbete.

Det anges (s. 37) att om en person har lånat eller fått pengar för att finansiera en utlandsresa är det att betrakta som inkomst. Vi menar att det kan finnas angelägna skäl där personer har fått pengar av släkt eller vänner för att kunna besöka en svårt sjuk eller döende släkting, medverka till begravning, eller vid familjeåterförening hämta hem barn, som inte ska påverka behovet av försörjningsstöd. Vi ifrågasätter vidare om resor utomlands ska behandlas annorlunda än inrikesresor till motsvarande kostnad (se även s. 93-94).

Det bör tas fram riktlinjer för de som har behov av långvarigt ekonomiskt stöd. Vi anser att tillgång till SL-kort och till en enklare, ev. begagnad, dator med internetuppkoppling numera är något som en låginkomsttagare normalt kan kosta på sig och som i dagens Stockholm krävs för att uppnå en skälig levnadsstandard. Det är dessutom i praktiken en förutsättning för att kunna söka arbete på ett effektivt sätt.

Vi hade också gärna sett ett tydligare resonemang om socialtjänstens roll som yttersta skyddsnät. Skälen för, konsekvenserna av, och tillämpningen av proportionalitetsprincipen vid avslag på ansökningar hade behövt problematiseras mer.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Jackie Nylander (V) enligt följande.

1. Socialnämnden godkänner i huvudsak förslaget till revidering av riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd.
2. Socialnämnden beslutar att ta fram riktlinjer för de som har behov av långvarigt stöd.
3. Ärendet överlämnas för vidare beslut till kommunfullmäktige.
4. Därutöver anför nämnden följande:

Det är stor skillnad att leva under en kort period med ekonomiskt bistånd mot att under lång tid vara tvungen att klara sig ekonomiskt med försörjningsstöd. Vi menar att

staden ska ta fram speciella riktlinjer för dessa grupper. Bland annat handlar det om att bredband ska ingå i normen för alla hushåll och att dator ska ingå i normen för barnfamiljer. Stadens satsning på e-tjänster blir annars inte åtkomliga för alla.

SL-kort ska också ingå i normen för alla. Det är inte rimligt att människor som lever med ekonomiskt bistånd får stadsdelsarrest. Ur barns perspektiv drabbar det hårt att föräldrar inte kan åka med kollektivtrafiken. Barnen blir i praktiken uteslagna från kostnadsfria kultur- och fritidsaktiviteter i staden, exempelvis det populära Rum för barn i Kulturhuset eller den årliga Kulturfestivalen.

Det är mycket bra och helt nödvändigt ur ett integritetsperspektiv att förvaltningen nu förtydligar att hembesök måste motiveras utifrån varje sökandes individuella situation.

Särskilt uttalande gjordes av tjänstgörande ersättaren Bengt Roxne m.fl. (S) enligt följande.

Nu reviderar socialförvaltningen riktlinjerna för det ekonomiska biståndet. Men nya riktlinjer kommer inte lösa alla problem i Stockholms socialtjänst som lider av sviterna efter kraftiga nedskärningar. Bristen på resurser inom socialtjänsten får lika tydliga konsekvenser för personalen och klienterna. Socialsekreterarna i Stockholm vill och kan göra mer men får inte rätt förutsättningar. Sju av tio socialsekreterare i Stockholm upplever att de inte kan göra sitt jobb fullt ut. Resurserna motsvara inte målen och kraven vi har på socialtjänsten.

I fackförbundet SSR:s senaste undersökning kan vi se att resultatet i Stockholms är mer alarmerande än i övriga landet. Även socialcheferna larmar om att resursbristen hotar socialtjänsten. Fackförbundet Vision visar sin chefsrapport att det saknas medel för att kunna leva upp till politikernas målsättning för socialtjänsten och att diskrepansen mellan önskade resultat och tilldelade resurser upplevs som ”ett ständigt krig”. Samtidigt anser få, en av tio chefer, att det helt och hållet finns förutsättningar för att ta sig an utmaningarna. Åtta av tio uppger att det handlar om resursbrist.

Den undersökning som vi Socialdemokrater genomförde under våren 2012 visar hur en allt större andel av socialtjänstens personal upplever ett tryck att vara mer restriktiva i behandlingen av ansökningar. Drygt 80 procent av de tillfrågade socialsekreterarna ansåg att de ekonomiska förutsättningarna omöjliggjorde ett bra arbete att det finns ett tryck uppifrån att bli mer restriktiv. Undersökningen visar behovet av att stärka socialtjänstens arbete för att få ett bättre förebyggande arbete och för att kunna garantera rättssäkerhet.

Det är allvarlig kritik som riktas och som måste tas på allvar. Det är viktigt att när nya arbetsuppgifter läggs på stadsdelarnas socialtjänst att det också tillförs ekonomiska resurser för detta. Socialtjänstlagen skall styra arbetet och budgeten måste möjliggöra detta. Resurser ska motsvara den nivå att rättssäkerheten för medborgarna kan garanteras. Hälften av socialsekreterarna i SSR:s enkät svarar nej på frågan om de

man anser att man klarar kvaliteten och rättsäkerheten på sin arbetsplats, enligt lagens intentioner.

Dessa resultat speglas även i stadens medarbetarenkät gjord bland socialförvaltningens personal. I den framkommer att bland annat att endast 57 procent anser att arbetsbelastningen är rimlig och att endast 62 procent är nöjda med sin nuvarande arbetssituation. Detta illustrerar väl att resurserna inte matchar ambitionerna.

En högst rimlig ambition är att inget barn ska behöva halka efter i skolan på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Som en del av vår kunskapssatsning föreslår vi därför att kostnader för dator och internetuppkoppling ska inkluderas i normen för barnfamiljer. Stockholm har ur ett nationellt perspektiv ett högt kostnadsläge. Det höga kostnadsläget drabbar stadens fattigaste människor hårdast. Därför är det lovvärt att majoriteten äntligen har fört in bredbandsomkostnader i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Bredband är viktigt för att kunna vara en aktiv del i samhället. Detsamma gäller den fysiska förflyttningen. Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att söka jobb eller upprätthålla sociala kontakter. Helt enkelt leva ett normalt liv. Det handlar om att möjliggöra människors rörlighet. Att inte ha råd med ett SL-kort kan göra det svårare att söka jobb. Det är ett brott mot bärande delar i en arbetslinje att begränsa människors möjlighet att ta jobb. Därför anser vi att det är viktigt att stor hänsyn, inte minst när det gäller jobbsökande, tas till behovet av SL-kort för den som får ekonomiskt bistånd.

Arbetsmarknadsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Karin Rågsjö (V) enligt följande.

Att arbetsmarknadsnämnden delvis bifaller förvaltningens svar på remissen samt att därutöver anförda följande:

Det är bra att riktlinjerna ses över, men vi saknar en hel del. Inom en pressad socialtjänst med knapp budget och hög arbetsbelastning räcker det inte heller med nya riktlinjer. För att riktlinjerna ska fungera krävs tillräckliga resurser. Det behövs också en diskussion om vad kommunens yttersta ansvar innebär, hur det ser ut idag och hur utsatta målgrupper påverkas.

Det är uppenbart att stadens allt mer ”slimmade” socialtjänst innebär en risk för att likställigheten ställs åt sidan. Avslag är vanligare i ytterstaden än i innerstaden, vilket tyder på att det inte är behoven som styr i stadsdelsnämnderna utan snarare den rådande ekonomin.

Andelen arbetslösa unga mellan 20-24 år i Stockholm som inte tillhör någon A-kassa är nu uppe i 67,5 %. En extrem siffra. För samtliga arbetslösa är det 40,2%. som

inte har A-kassa. Dessutom är det uppenbart att långtids-arbetslösheten ökar och nu är uppe i 30,2 % av de arbetslösa.

Arbetslösheten i ytterstaden är fortfarande orimligt hög och sjunker inte. Det innebär att många har försörjningsstöd under långa perioder. De är oroande att så många står utanför A-kassan och tvingas söka försörjningsstöd eller hitta andra lösningar t.ex. svartjobb. Regeringen har genom sin arbetsmarknads-politik skapat en situation som är ohållbar i längden och många arbetslösa känner idag en stor oro över sin ekonomiska situation. Arbetslinjen har blivit fattiglinjen.

Att antalet långtidsarbetslösa ökar är oroväckande och visar på att vi måste ha en annan arbetsmarknadspolitik innan allt för många fastnar i en ohållbar situation.

Se till att få in fler personer i utbildning och ge arbetslösa bättre förutsättningar att hitta hållbara jobb. Det är också en väg att minska barnfattigdomen. Att förlänga visstidsanställningar till 12 månader inom staden för "aspiranter" borde vara det självklara istället för dagens 6 månader. En anställningstid på 12 månader innebär A-kassa, vilket gör stor skillnad.

SL-kort ska ingå i normen i likhet med vad som gäller åren 2003-2006. I april 2013 var det bara 50 % som fick SL-kort av alla hushåll som fick ekonomiskt bistånd. Andelen hushåll som fick SL-kort varierade mellan 20 % på Södermalm och 71 % på Kungsholmen. Totalt var det över 4 000 hushåll i staden som inte fick SL-kort. I en storstad som Stockholm är SL-kort ett måste. Flera av våra stadsdelar har mycket bristfällig kommersiell och offentlig service, och människor måste åka kommunalt för att kunna ta del av nödvändig service. Det kan handla om att gå till läkare, tandläkare, apotek, bibliotek, simhall, bio, följa barnen på träning eller besöka ett öppet stadsdelsnämndsmöte. De som inte får SL-kort blir fångar i sina stadsdelar, vilket även drabbar barnen i dessa familjer.

Brukarorganisationer och socialarbetare i Stockholm vittnar om att socialtjänsten i allt mindre utsträckning tar ansvar för klienters hela situation. Klienterna får ta stort ansvar själva, även om det inte gynnar dem och utan att man vet att de klarar att lösa sin situation. Handläggare har förbjudits att hjälpa klienter som tydligt inte klarar de krav som ställs.

Frivilliga organisationer och andra samhällsfunktioner måste idag arbeta för att stödja människor med att ansöka om hjälp från socialtjänsten, eftersom många inte själva klarar av att göra det. Det kan handla om att bistå med en telefon för att ringa en mottagningsenhet eller att beställa hem de papper som behöver lämnas in.

Reservation anfördes av Tara Twana m.fl. (S) enligt följande.

Att arbetsmarknadsnämnden beslutar att i huvudsak bifalla kontorets förslag till beslut samt att därutöver anföras följande:

Nu reviderar socialförvaltningen riktlinjerna för det ekonomiska biståndet. Men nya riktlinjer kommer inte lösa alla problem i Stockholms socialtjänst som lider av sviterna

efter kraftiga nedskärningar. Bristen på resurser inom socialtjänsten får lika tydliga konsekvenser för personalen och klienterna. Socialsekreterarna i Stockholm vill och kan göra mer men får inte rätt förutsättningar. Sju av tio socialsekreterare i Stockholm upplever att de inte kan göra sitt jobb fullt ut. Resurserna motsvara inte målen och kraven vi har på socialtjänsten.

I fackförbundet SSR:s senaste undersökning kan vi se att resultatet i Stockholms är mer alarmerande än i övriga landet. Även socialcheferna larmar om att resursbristen hotar socialtjänsten. Fackförbundet Vision visar sin chefsrapport att det saknas medel för att kunna leva upp till politikernas målsättning för socialtjänsten och att diskrepansen mellan önskade resultat och tilldelade resurser upplevs som "ett ständigt krig". Samtidigt anser få, en av tio chefer, att det helt och hållet finns förutsättningar för att ta sig an utmaningarna. Åtta av tio uppger att det handlar om resursbrist.

Den undersökning som vi Socialdemokrater genomförde under våren 2012 visar hur en allt större andel av socialtjänstens personal upplever ett tryck att vara mer restriktiva i behandlingen av ansökningar. Drygt 80 procent av de tillfrågade socialsekreterarna ansåg att de ekonomiska förutsättningarna omöjliggjorde ett bra arbete att det finns ett tryck uppifrån att bli mer restriktiv. Undersökningen visar behovet av att stärka socialtjänstens arbete för att få ett bättre förebyggande arbete och för att kunna garantera rättssäkerhet.

Det är allvarlig kritik som riktas och som måste tas på allvar. Det är viktigt att när nya arbetsuppgifter läggs på stadsdelarnas socialtjänst att det också tillförs ekonomiska resurser för detta. Socialtjänstlagen skall styra arbetet och budgeten måste möjliggöra detta. Resurser ska motsvara den nivå att rättssäkerheten för medborgarna kan garanteras.

Hälften av socialsekreterarna i SSR:s enkät svarar nej på frågan om de man anser att man klarar kvaliteten och rättsäkerheten på sin arbetsplats, enligt lagens intentioner.

Dessa resultat speglas även i stadens medarbetarenkät gjord bland socialförvaltningens personal. I den framkommer att bland annat att endast 57 procent anser att arbetsbelastningen är rimlig och att endast 62 procent är nöjda med sin nuvarande arbetssituation. Detta illustrerar väl att resurserna inte matchar ambitionerna.

En högst rimlig ambition är att inget barn ska behöva halka efter i skolan på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Som en del av vår kunskapssatsning föreslår vi därför att kostnader för dator och internetuppkoppling ska inkluderas i normen för barnfamiljer. Stockholm har ur ett nationellt perspektiv ett högt kostnadsläge. Det höga kostnadsläget drabbar stadens fattigaste människor hårdast. Därför är det lovvärt att majoriteten äntligen har fört in bredbandsomkostnader i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Bredband är viktigt för att kunna vara en aktiv del i samhället. Detsamma gäller den fysiska förflyttningen. Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att söka jobb eller upprätthålla sociala kontakter. Helt enkelt leva ett normalt liv. Det handlar om att möjliggöra människor rörlighet. Att inte ha råd med ett SL-kort kan göra det

svårare att söka jobb. Det är ett brott mot bärande delar i en arbetslinje att begränsa människors möjlighet att ta jobb. Därför anser vi att det är viktigt att stor hänsyn, inte minst när det gäller jobbsökande, tas till behovet av SL-kort för den som får ekonomiskt bistånd.

Reservation anfördes av Åsa Jernberg m.fl. (MP) enligt följande.

Att arbetsmarknadsnämnden delvis bifaller förvaltningens förslag till yttrande samt att därutöver som svar på remissen anför följande:

Både aspiranter och jobbtorgspersonalen upplever ofta i det praktiska arbetet att avsaknad av SL-kort, telefon och bredband skapar problem som ibland lägger hinder i vägen för aspiranterna eller försenar insatser.

Därför anser vi att det behöver tas fram riktlinjer för dem som är i behov av långvarigt försörjningsstöd, vi anser att tillgång till SL-kort och till en enklare, ev. begagnad dator med internetuppkoppling numera är något som en låginkomsttagare normalt kan kosta på sig och som i dagens Stockholm krävs för att uppnå skälig levnadsstandard. Det är dessutom i praktiken en förutsättning för att kunna söka arbete på ett effektivt sätt.

Vi ifrågasätter vidare "begreppet motprestationer" som uttryck för åtgärder som syftar till egen försörjning. För att ha rätt till försörjningsstöd krävs att den sökande gör vad den kan för att bli självförsörjande, vilket är prestationer till nytta för honom eller henne själv. Detta är inte detsamma som att prestera något i utbyte mot det utbetalade försörjningsstödet, vilket vore ett lönearbete.

Vi anser också att samverkan mellan kommun och Arbetsförmedlingen bör stärkas ytterligare när det gäller personer som uppbär försörjningsstöd på grund av arbetslöshet. Många arbetslösa som uppbär försörjningsstöd skulle ha bättre förutsättningar att komma ut i arbete om båda myndigheterna och försörjningsstödstagaren gemensamt planerade vägen till egenförsörjning.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Ulla Hamilton m.fl. (M), Gulan Avci (FP) och Kristian Ljungblad (C) enligt följande.

Stockholmsalliansen vill understryka vikten av att det alltid är fokus på att ta reda på vilken kompetens som en person har. Detta är avgörande för att minska utanförskapet och gäller även som viktig information när en person söker ekonomiskt bistånd. Vilka kompetenser och förmågor besitter personen? Utbildning ska sammanställas och valideras skyndsamt, liksom andra erfarenheter och talanger som kan vara viktiga för att lyckas bryta sitt utanförskap.

Detta bör vara huvudfokus i handlägningsprocessen av två anledningar. För det första stärker det individen i att formulera sina styrkor och därmed sig själv. För det

andra är det viktigt utifrån ett signalvärde – att fokusera på personens styrkor först och främst för att därefter erbjuda individuellt stöd och bistånd där det behövs.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Cecilia Obermüller (MP) enligt följande.

Stadsdelsnämnden beslutar

- Att föreslå att till del bifalla de reviderade riktlinjerna och förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- Tydliggöra att utan tillräckligt goda arbetsförhållanden för socialsekreterare och en resurstilldelning för att kunna utföra ett rättssäkert och gott kvalitativt arbete är alla riktlinjer ett slag i luften.
- Komplettera och omarbета enligt följande

Vi välkomnar att riktlinjerna revideras och att ny lagstiftning, rättsfall, JO-utlåtanden och socialtjänstinspektörernas synpunkter beaktas. Förvaltningens genomgång är bra formulerad.

Om man inte läser inledningstexten, utan går direkt på ett avsnitt om hur en bestämd fråga ska handläggas, visar det sig dock att de stolta ambitionerna inte alltid avspeglas i de konkreta riktlinjerna. Vi anser att förslaget till riktlinjer behöver belysas ur ett brukarperspektiv. Det bör skickas på remiss till idéburna sektorn för att få synpunkter på de problem och möjligheter som enskilda människor möter i sin kontakt med socialtjänsten. Remissinstanser bör vara de organisationer som ingår i överenskommelsen med staden på det sociala området, men även RSMH och andra föreningar som möter och representerar människor som söker försörjningsstöd.

Några frågor vi vill ta upp inför omarbetning av förslaget:

Begreppet förändringsplan, i stället för det tidigare arbetsplan. Vad klienten och socialtjänsten gemensamt ska arbeta för anges förstås i en arbetsplan, men vad – eller vem – är det som ska ”förändras”? Det finns ett skuldbeläggande i skrivningarna som rör försörjningshinder. Personer som är arbetslösa ska göra var de kan för att kunna återgå till arbetsmarknaden, men arbetslöshet har även med konjunktur och andra yttre faktorer att göra. Problemet får inte individualiseras på ett sätt som gör att insatserna utformas utan respekt för den enskildes integritet. Skrivningarna i avsnittet om arbetslinjen (s. 17) ger närmast intryck av att skälet till arbetslöshet är att den enskilde inte vill ta ansvar. Vi ifrågasätter vidare begreppet ”motprestationer” som uttryck för åtgärder som syftar till egen försörjning. För att ha rätt till försörjningsstöd krävs att den sökande gör vad den kan för att bli självförsörjande, vilket är prestationer till nytta för honom eller henne själv. Detta är inte detsamma som att prestera något i utbyte mot det utbetalade försörjningsstödet, vilket vore ett lönearbete.

Även avsnittet om vikten av att familjer som är nyanlända till Sverige och Stockholm snabbt skaffar egen försörjning får det att låta som om de inte ville det. Nyanlända vill oftast inget hellre än att kunna börja jobba, men möter hinder av olika slag som bl.a. arbetsförmedlingen och socialtjänsten kan hjälpa till att övervinna.

En bra föreslagen förändring är att det ska skrivas in om den enskilde har en annan uppfattning i någon fråga, till exempel vilken insats som är lämplig, och att det alltid ska dokumenteras. Samtidigt ska ju insatserna alltid formas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde. Det är här inte helt klart hur handläggaren ska förhålla sig. Det bör för övrigt noteras att socialtjänsten generellt inte har kompetens på arbetsmarknadsfrågor. Det kan därmed finnas anledning till försiktighet i fråga om vilka åtgärder en viss person ska vidta för att få arbete.

Det anges (s. 37) att om en person har lånat eller fått pengar för att finansiera en utlandsresa är det att betrakta som inkomst. Vi menar att det kan finnas angelägna skäl där personer har fått pengar av släkt eller vänner för att kunna besöka en svårt sjuk eller döende släkting, medverka till begravning, eller vid familjeåterförening hämta hem barn, som inte ska påverka behovet av försörjningsstöd. Vi ifrågasätter vidare om resor utomlands ska behandlas annorlunda än inrikesresor till motsvarande kostnad (se även s. 93-94).

Det bör tas fram riktlinjer för de som har behov av långvarigt ekonomiskt stöd. Vi anser att tillgång till SL-kort och till en enklare, ev. begagnad, dator med internetuppkoppling numera är något som en låginkomsttagare normalt måste kunna kosta på sig och som i dagens Stockholm krävs för att uppnå en skälig levnadsstandard. Det är dessutom i praktiken en förutsättning för att kunna söka arbete på ett effektivt sätt.

Vi hade också gärna sett ett tydligare resonemang om socialtjänstens roll som yttersta skyddsnät. Skälen för, konsekvenserna av, och tillämpningen av proportionalitetsprincipen vid avslag på ansökningar hade behövt problematiseras mer.

Barns behov i centrum ska uppmärksammas och prioriteras inom alla områden som möter barn, därför är det väsentligt att även barn med funktionsnedsättningar och deras familjer kunna känna trygghet i att få det stöd och hjälp som barnet är i behov av.

Oavsett riktlinjer och policies är grunden en fungerande socialtjänst med tillräckliga resurser för att kunna genomföra sitt arbete på ett rättssäkert och humanistiskt sätt.

Reservation anfördes av Lillemor Samuelsson (V) enligt följande.

Nämnden instämmer delvis i förvaltningens förslag och tillägger dessutom:

Det är positivt att riktlinjerna ses över, men förslaget behöver kompletteras med ökade resurser till området för ekonomiskt bistånd. Inom en pressad socialtjänst med knapp budget och hög arbetsbelastning räcker det inte med nya riktlinjer. För att riktlinjerna ska fungera krävs tillräckliga resurser.

Vi anser att SL-kort ska återinföras i normen i likhet med vad som gällde åren 2003-2006. I april 2013 var det bara hälften av alla hushåll med ekonomiskt bistånd som fick SL-kort. I en storstad som Stockholm är SL-kort ett måste. Flera av våra stadsdelar har mycket bristfällig kommersiell och offentlig service, och människor

måste åka kommunalt för att kunna ta del av nödvändig service. Att inte kunna röra sig inom staden drabbar även barnen i dessa familjer.

Bredband ska ingå i normen för alla hushåll och dator ska ingå i normen för barnfamiljer. Stadens satsning på e-tjänster blir annars inte åtkomliga för alla. Det är mycket bra och helt nödvändigt ur ett integritetsperspektiv att man nu förtydligar att hembesök måste motiveras utifrån varje sökandes individuella situation.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Löwdin m.fl. (S) enligt följande.

Nu reviderar socialförvaltningen riktlinjerna för det ekonomiska biståndet. Men nya riktlinjer kommer inte lösa alla problem i Stockholms socialtjänst som lider av sviterna efter kraftiga nedskärningar. Bristen på resurser inom socialtjänsten får lika tydliga konsekvenser för personalen och klienterna. Socialsekreterarna i Stockholm vill och kan göra mer men får inte rätt förutsättningar. Sju av tio socialsekreterare i Stockholm upplever att de inte kan göra sitt jobb fullt ut. Resurserna motsvara inte målen och kraven vi har på socialtjänsten.

I fackförbundet SSR:s senaste undersökning kan vi se att resultatet i Stockholms är mer alarmerande än i övriga landet. Även socialcheferna larmar om att resursbristen hotar socialtjänsten. Fackförbundet Vision visar sin chefsrapport att det saknas medel för att kunna leva upp till politikernas målsättning för socialtjänsten och att diskrepansen mellan önskade resultat och tilldelade resurser upplevs som ”ett ständigt krig”. Samtidigt anser få, en av tio chefer, att det helt och hållet finns förutsättningar för att ta sig an utmaningarna. Åtta av tio uppger att det handlar om resursbrist.

Den undersökning som vi Socialdemokrater genomförde under våren 2012 visar hur en allt större andel av socialtjänstens personal upplever ett tryck att vara mer restriktiva i behandlingen av ansökningar. Drygt 80 procent av de tillfrågade socialsekreterarna ansåg att de ekonomiska förutsättningarna omöjliggjorde ett bra arbete att det finns ett tryck uppifrån att bli mer restriktiv. Undersökningen visar behovet av att stärka socialtjänstens arbete för att få ett bättre förebyggande arbete och för att kunna garantera rättssäkerhet.

Det är allvarlig kritik som riktas och som måste tas på allvar. Det är viktigt att när nya arbetsuppgifter läggs på stadsdelarnas socialtjänst att det också tillförs ekonomiska resurser för detta. Socialtjänstlagen skall styra arbetet och budgeten måste möjliggöra detta. Resurser ska motsvara den nivå att rättssäkerheten för medborgarna kan garanteras. Hälften av socialsekreterarna i SSR:s enkät svarar nej på frågan om de man anser att man klarar kvaliteten och rättsäkerheten på sin arbetsplats, enligt lagens intentioner.

Dessa resultat speglas även i stadens medarbetarenkät gjord bland socialförvaltningens personal. I den framkommer att bland annat att endast 57 procent anser att arbetsbelastningen är rimlig och att endast 62 procent är nöjda med sin nuvarande arbetssituation. Detta illustrerar väl att resurserna inte matchar ambitionerna.

En högst rimlig ambition är att inget barn ska behöva halka efter i skolan på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Som en del av vår kunskapssatsning föreslår vi därför att kostnader för dator och internetuppkoppling ska inkluderas i normen för barnfamiljer. Stockholm har ur ett nationellt perspektiv ett högt kostnadsläge. Det höga kostnadsläget drabbar stadens fattigaste människor hårdast. Därför är det lovvärt att majoriteten äntligen har fört in bredband som kostnader i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Bredband är viktigt för att kunna vara en aktiv del i samhället. Detsamma gäller den fysiska förflyttningen. Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att söka jobb eller upprätthålla sociala kontakter. Helt enkelt leva ett normalt liv. Det handlar om att möjliggöra människors rörlighet. Att inte ha råd med ett SL-kort kan göra det svårare att söka jobb. Det är ett brott mot bärande delar i en arbetslinje att begränsa människors möjlighet att ta jobb. Därför anser vi att det är viktigt att stor hänsyn, inte minst när det gäller jobbsökande, tas till behovet av SL-kort för den som får ekonomiskt bistånd.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Rosa Lundmark (V), ledamoten Magnus Dannqvist m.fl. (S) enligt följande.

1. Förvaltningens yttrande tillstyrkes delvis
2. Dessutom vill vi framföra följande

Det är bra att riktlinjerna ses över, men vi saknar en hel del. Inom en pressad socialtjänst med knapp budget och hög arbetsbelastning räcker det inte heller med nya riktlinjer. För att riktlinjerna ska fungera krävs tillräckliga resurser. Det behövs också en diskussion om vad kommunens yttersta ansvar innebär, hur det ser ut idag och hur utsatta målgrupper påverkas.

SL-kort ska återinföras i normen

SL-kort ska ingå i normen i likhet med vad som gäller åren 2003-2006. I april 2013 var det bara 50 % som fick SL-kort av alla hushåll som fick ekonomiskt bistånd. Andelen hushåll som fick SL-kort varierade mellan 20 % på Södermalm och 71 % på Kungsholmen. I Enskede-Årsta-Vantör fick 56 % av hushållen SL-kort. Totalt var det över 4 000 hushåll i staden som inte fick SL-kort och över 400 i Enskede-Årsta-Vantör.

I en storstad som Stockholm är SL-kort ett måste. Flera av våra stadsdelar har mycket bristfällig kommersiell och offentlig service, och människor måste åka kommunalt för att kunna ta del av nödvändig service. Det kan handla om att gå till läkare, tandläkare, apotek, bibliotek, simhall, bio, följa barnen på träning eller besöka

ett öppet stadsdelsnämndsmöte. De som inte får SL-kort blir fångar i sina stadsdelar, vilket även drabbar barnen i dessa familjer.

Lättare att få kontakt med och stöd från socialtjänsten

Brukarorganisationer och socialarbetare i Stockholm vittnar om att socialtjänsten i allt mindre utsträckning tar ansvar för klienters hela situation. Klienterna får ta stort ansvar själva, även om det inte gynnar dem och utan att man vet att de klarar att lösa sin situation. Handläggare har förbjudits att hjälpa klienter som tydligt inte klarar de krav som ställs.

Frivilliga organisationer och andra samhällsfunktioner måste idag arbeta för att stödja människor med att ansöka om hjälp från socialtjänsten, eftersom många inte själva klarar av att göra det. Det kan handla om att bistå med en telefon för att ringa en mottagningsenhet eller att beställa hem de papper som behöver lämnas in.

Riktlinjerna bör tillföras ett avsnitt som slår fast att det ska vara lätt att få kontakt med och stöd från socialtjänsten. De administrativa kraven på klienterna får inte bli så höga att de blir ett hinder för utsatta målgrupper att kunna söka och få bistånd på tillgängligt sätt.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Mariana Moreira Duarte m.fl. (MP) och Laura Roselli (V) enligt följande.

Enligt förslag till beslut samt följande.

1. Socialnämnden bör ta fram riktlinjer för de som har behov av långvarigt stöd
2. Kostnaden för bredband, dator samt SL-kort ska ingå i normen för samtliga eftersom tillgänglighet och möjlighet till rörlighet är avgörande för att människor ska kunna ha en dräglig tillvaro i en modern storstad.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Eva Fagerhem m.fl. (S), Jessica Jorntun m.fl. (MP) och Carita Stenbacka Tenezakis (V) enligt följande.

1. Nämnden beslutar att i huvudsak godkänna förvaltningens svar på remissen
2. Samt att därutöver anföras följande

Nu reviderar socialförvaltningen riktlinjerna för det ekonomiska biståndet. Men nya riktlinjer kommer inte att lösa alla problem i Stockholms socialtjänst som lider av sviterna efter kraftiga nedskärningar. Bristen på resurser inom socialtjänsten får lika tydliga konsekvenser för personalen och klienterna. Socialsekreterarna i Stockholm

vill och kan göra mer men får inte rätt förutsättningar. Sju av tio socialsekreterare i Stockholm upplever att de inte kan göra sitt jobb fullt ut. Resurserna motsvarar inte målen och kraven vi har på socialtjänsten.

I fackförbundet SSR:s senaste undersökning kan vi se att resultatet i Stockholm är mer alarmerande än i övriga landet. Även socialchefer larmar om att resursbristen hotar socialtjänsten. Fackförbundet Vision visar i sin chefsrapport att det saknas medel för att kunna leva upp till politikernas målsättning för socialtjänsten och att diskrepansen mellan önskade resultat och tilldelade resurser upplevs som 'ett ständigt krig'. Samtidigt anser få, en av tio chefer, att det helt och hållet finns förutsättningar för att ta sig an utmaningarna. Åtta av tio uppger att det handlar om resursbrist.

Den undersökning som socialdemokraterna genomförde under våren 2012 visar hur en allt större andel av socialtjänstens personal upplever ett tryck att vara mer restriktiva i behandlingen av ansökningar. Drygt 80 procent av de tillfrågade socialsekreterarna ansåg att de ekonomiska förutsättningarna omöjliggjorde ett bra arbete och att det finns ett tryck uppiifrån att bli mer restriktiv. Undersökningen visar behovet av att stärka socialtjänstens arbete för att få ett bättre förebyggande arbete och för att kunna garantera rättssäkerhet.

Det är allvarlig kritik som riktas och måste tas på allvar. Det är viktigt, när nya arbetsuppgifter läggs på stadsdelarnas socialtjänst, att det också tillförs ekonomiska resurser för detta. Socialtjänstlagen skall styra arbetet och budgeten måste möjliggöra detta. Resurser ska motsvara den nivå att rättssäkerheten för medborgarna kan garanteras. Hälften av socialsekreterarna i SSR:s enkät svarar nej på frågan om man anser att man klarar kvaliteten och rättssäkerheten på sin arbetsplats, enligt lagens intentioner.

En högst rimlig ambition är att inget barn ska behöva halka efter i skolan på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Som en del av vår kunskapssatsning föreslår vi därför att kostnader för dator och internetkoppling ska inkluderas i normen för barnfamiljer. Stockholm har ett ur nationellt perspektiv högt kostnadsläge. Det höga kostnadsläget drabbar stadens fattigaste människor hårdast. Därför är det lovvärt att majoriteten äntligen har fört in bredbandskostnader i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd. Bredband är viktigt för att aktiv kunna ta del av det samhället har att erbjuda.

Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde för att söka arbete eller upprätthålla sociala kontakter. Att inte ha råd med ett SL-kort kan göra det svårare att söka arbete. Det är ett brott mot bärande delar i en arbetslinje att begränsa människors möjlighet att ta ett arbete. Därför anser vi att SL-kort ska ingå i normen i likhet med vad som gällde åren 2003-2006.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Leif Larsson (V) enligt följande.

Jag ansluter mig till (V):s skrivning i socialnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Lars Jakobsson m.fl. (MP) enligt följande.

Vi ansluter oss till (MP):s skrivning i socialnämnden.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (V) enligt följande.

Stadsdelsnämnden framför följande som sitt svar på remissen.

För ungefär tre år sedan hade stadsdelsnämnden en remiss som handlade om revidering av riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd. Det är bra att riktlinjerna regelbundet ses över, men det är också viktigt att den hårt ansträngda personalen får tillräckligt med utrymme för att kunna tillämpa de omfattande riktlinjerna.

Inom en pressad socialtjänst där försörjningsstödet i regel alltid är underbudgeterat och där arbetsbelastningen är hög räcker det inte med att ta fram nya riktlinjer. För att riktlinjerna ska kunna tillämpas i det dagliga arbetet krävs tillräckliga resurser.

Ett stort problem i dag är de högsta godkända hyresnivåer som tillämpas av socialtjänsten. Dessa måste ses över och anpassas till hyrorna på dagens bostadsmarknad. Det blir allt svårare att byta till bostäder med hyror som socialtjänsten godkänner och det är också extremt svårt att bli godkänd av en ny hyresvärd vid eventuellt försök till byte. De nuvarande hyresgränserna påverkar även segregering eftersom de ofta tvingar folk med försörjningsstöd att flytta från innerstaden där hyrorna hela tiden höjs mera än i ytterstaden. Dessutom utesluts hushåll med ekonomiskt bistånd helt från nyproducerade hyresrätter.

Det behövs en djupare diskussion om vad kommunens yttersta ansvar innebär. Särskild diskussion behövs också om hur socialnämnden kan möta behoven hos de hushåll för vilka försörjningsstöd blivit en mer eller mindre stadigvarande försörjning. Särskilt allvarligt är det när långtidsberoende av ekonomiskt bistånd drabbar barnfamiljer.

Frivilligorganisationer som t.ex. kyrkor, övriga religiösa samfund, Röda korset, Stadsmissionen och brukarorganisationer måste idag arbeta för att stödja människor med att ansöka om hjälp från socialtjänsten. Ibland får de agera ställföreträdande socialtjänst. Detta är naturligtvis inte acceptabelt. Socialtjänsten måste alltid vara tillgänglig för de mest utsatta i vårt samhälle. Socialtjänstens uppsökande verksamheter måste återupprättas.

Arbetet med ekonomiskt bistånd har kommit att omfatta allt fler kontroller. Kontrollerna kräver mer och mer av handläggarnas arbetstid. En stor del av det

omfattande förslaget till riktlinjer handlar om olika typer av kontroller och hur de ska göras. Det är viktigt att handläggningen av ekonomiskt bistånd i första hand ska handla om att tid ska finnas för stöd och råd och socialt arbete. Om personalen är pressad av hög arbetsbelastning ökar risken för fel. Det är viktigt med noggrannhet i handläggningen, men för att kunna upprätthålla detta krävs tillräckligt med personal.

Vi anser att arbetslösa ska kunna läsa in grundskolan med försörjningsstöd. Samma gäller för SASX-kursen som efter sfi-studier motsvarar svenska på högstadienivå. Korta, tidsbegränsade kurser som beviljas med försörjningsstöd leder många gånger inte till ett hållbart arbete utan ger en inlåsningsseffekt i rundgång mellan enkla arbeten och försörjningsstöd. Av samma anledning vänder vi oss emot att sfi-studerande när som helst ska vara beredda att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete. Självklart måste även i detta fall en individuell bedömning göras utifrån vad som är bäst för den enskilde på sikt.

Den som bedömts ha rätt till ekonomiskt bistånd enligt norm bör även ha rätt till SL-kort som ska inkluderas i normen. Resor med lokaltrafiken måste betraktas som skälig levnadsnivå i Stockholms stad. Endast när klienten helt uppenbart inte kan/kommer att utnyttja ett SL-kort som t.ex. vid institutionsvistelser ska bistånd till denna kostnad inte beviljas.

Vad gäller tandvård för den som är beroende av försörjningsstöd en längre tid ska bistånd enligt förslaget beviljas för att bl.a. ”förhindra väsentligt försämrad tandstatus”. Nödvändig tandvård bör enligt vår uppfattning beviljas om den sökande inte själv kan bekosta den under den tid som den är nödvändig att utföra, den bidragsberättigade ska inte alls behöva riskera försämrad tandstatus.

Vad gäller skolkort hos SL anser vi inte att behovet ska anses vara tillgodosett genom det extra tillägg till studiebidraget som gymnasieelever i familjer med låga inkomster har rätt till. Detta tillägg kan behövas för att täcka andra omkostnader som försörjningsstödet inte täcker.

När det gäller behandling av spelberoende och övrigt missbruk som inte omfattas av socialtjänstlagens bestämmelser utgår vi ifrån att landstinget är berett att ta det ansvar som anges i riktlinjerna, så att den enskilda personen inte blir utan behandling när det finns ett behov.

Normmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Anita Lindskog m.fl. (S) enligt följande.

Innehållet i remissen präglas av en omfattande kontrollverksamhet och förslaget har en prägel av att människor i behov av ekonomiskt stöd försöker lura systemet. Socialsekreterarnas roll ansträngs av att göra omfattande utredningar ibland näst intill liknande en brottsutredning. Människosynen i förslaget tar sin utgång i att människors vilja att klara sin egen försörjning inte är tillräckligt stark.

I inledningen anges att barnperspektivet ska vara en utgångspunkt men i texten finns flera exempel på att kommunen inte vill leva upp till detta annat än i ord.

I inledningen sägs också att det som beskrivs i förslaget ska utgöra normalfallen. Men av erfarenhet vet vi att normalfallen utgör normen och att inga undantag i stort sett tillåts.

För att svara på remissen behövs också en omfattande kunskap om tidigare riktlinjer eftersom det inte framgår vad som är nytt i förslaget.

Vi tar upp en del angelägna saker i förslaget eftersom vi inte har resurser att göra en fullständig omarbetning även om vi anser att det vore befogat.

På flera ställen i förslaget sägs att svår psykisk sjukdom kan vara skäl till en annan bedömning.

Vi anser att det är fullt tillräckligt att det står psykisk sjukdom. Det framgår inte vilka graderingar som ska göras för att bedömningen ska bli svår psykisk sjukdom. Risken är stor att det blir en subjektiv bedömning och tolkningen kan bli olika i olika stadsdelar.

I avsnittet skrivs det också att detta bör ske i samverkan med konsultläkare, vårdcentral, försäkringskassa och psykmottagning.

Vi anser att det bör vara tillräckligt att skriva sjukvården.

I avsnittet om kontroller tas behovet av hembesök upp i samband med flytt från en stadsdel till en annan. Det framgår inte varför hembesök ska göras i den gamla bostaden innan bedömningen av ekonomiskt bistånd ska göras till en bostad som man ännu inte har tillgång till.

Under avsnittet om inkomstuppgifter sägs att om den bidragssökande tillåter kan arbetsgivaren kontaktas.

Vi anser att detta är starkt integritetskränkande och att den bidragssökande inte har möjlighet att motsätta sig detta då det kan få stora konsekvenser.

Det samma gäller att socialsekreteraren kan begära att få följa med för att inventera bankfack.

I avsnittet anges att utlandsresa kan betraktas som inkomst.

Vi anser att samma regler ska gälla som för inrikes resor. I Sveriges mångkulturella samhälle har många sina anhöriga i ett annat land och situationer kan uppstå som borde berättiga till bistånd.

Det anges också att barnbidraget ska räknas in som inkomster

Längre fram i förslaget framgår att fickpengar till barn inte ska beviljas. Detta blir motsägelsefullt när barnbidraget ska räknas in som inkomst.

I avsnittet om inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd framgår att fondmedel och stipendier från FVO eller kommunen inte ska räknas in där bör också framgå att det gäller även medel som beviljats av kyrkan.

I avsnittet om vilka och hur ersättningar ska behandlas tas kostnaden för el och energi upp.

I förslaget tas ingen hänsyn till standarden på lägenheten. I en äldre fastighet är oftast utrustningen och vitvaror inte utbytta och är då extra energikrävande.

Bredband och internetuppkoppling anser vi att i dagens samhälle är det ett nödvändigt behov. Inte bara till barnfamiljer utan även för vuxna som är arbetssökande. Vi anser att en dator med internetuppkoppling är en förutsättning för att möta arbetsmarknadens behov.

Vi anser också att merkostnad för umgänge med barn inte bör maximeras till 6 dagar utan det är barnets behov som ska styra. Ibland färre gånger och ibland fler gånger.

Förslaget om flyttkostnader blir smått komiskt när möjligheten till flyttfirma tas bort och istället ska bohaget flyttas på en släpkärra. Hur detta ska gå till när den bidragssökande enligt förslaget ska ha gjort sig av med sin eventuella bil nämns inte i texten.

Möjligen är det underförstått att det lilla som kan finnas kvar av bohaget när utredningen är klar och allt som har gått att avyttra är sålt så ryms bohaget i en skottkärra som går att dra med handkraft.

I förslaget anges att advokatkostnader kan beviljas endast av sociala skäl för att få behålla sin bostad. Samtidigt sägs att medlemskap i Hyresgästföreningen inte ska beviljas.

Vi anser att för 80 sek i månaden som medlemskapet i Stockholm kostar ger det ett suveränt och fullödigt skydd i hyrestvister och juridiskt biträde i mål i hyresnämnden och mot fastighetsägare.

Vi anser att denna ringa kostnad och skydd borde beviljas.

I förslaget tas hyreskostnaderna upp. Det är viktigt att påpeka att på Norrmalm och innerstaden ligger hyrorna 20-30 procent högre än i ytterområdena och det är en kunskap och faktor som är viktig att ta hänsyn till.

Dessutom är det så att fastighetsägarna kräver att man har en årsinkomst som är tre gånger större än årshyran. Detta gäller även allmännyttans bestånd. Vilket gör det svårt eller omöjligt att få ett hyreskontrakt som låginkomsttagare.

Slutligen anser vi att SL kortet borde ingå i bidragsnormen. Sett ur barnperspektivet är det synnerligen viktigt att föräldrar och barn kan förflytta sig inom staden.

I riksnormen anges att barn ska ha rätt att lyssna på musik, dansa, idrotta och besöka simhallar.

På Norrmalm har vi varken simhallar eller idrottsanläggningar och ska då barn boende på Norrmalm ha rätten att utöva detta borde de och föräldrarna beviljas SL kort.

Återigen sett ur barnperspektivet. Ännu en gång motsägelsefullt i förhållande till att barnbidraget ska räknas in som inkomst och att fickpengar inte ska beviljas till barn.

Reservation anfördes av ledamoten Shadi Larsson m.fl. (MP) enligt följande.

att ärendet återemitteras för omarbetning med följande motivering;

Vi välkomnar att riktlinjerna revideras och kvalitet, behovet av barnkonsekvensanalyser och kvinnofridsperspektivet betonas samt en individuell behovsprövning ska göras.

Däremot anser vi att förslaget till riktlinjer behöver belysas ur ett brukarperspektiv. Det bör skickas på remiss till idéburna sektorn och föreningar som möter och representerar människor som söker försörjningsstöd. Detta för att få synpunkter på de problem och möjligheter som enskilda människor möter i sin kontakt med socialtjänsten.

Några frågor vi vill ta upp inför omarbetning av förslaget:

I begreppet förändringsplan finns det ett skuldbeläggande i skrivningarna som rör försörjningshinder. Personer som är arbetslösa ska göra var de kan för att kunna återgå till arbetsmarknaden, men arbetslöshet har även med konjunktur och andra yttre faktorer att göra. Problemet får inte individualiseras på ett sätt som gör att insatserna utformas utan respekt för den enskildes integritet.

Vi ifrågasätter vidare begreppet "motprestationer" som uttryck för åtgärder som syftar till egen försörjning. För att ha rätt till försörjningsstöd krävs att den sökande gör vad den kan för att bli självförsörjande, vilket är prestationer till nytta för honom eller henne själv. Detta är inte detsamma som att prestera något i utbyte mot det utbetalade försörjningsstödet, vilket vore ett lönearbete.

Även avsnittet om vikten av att familjer som är nyanlända till Sverige och Stockholm snabbt skaffar egen försörjning får det att låta som om de inte ville det. Nyanlända vill oftast inget hellre än att kunna börja jobba, men möter hinder av olika slag som bl.a. arbetsförmedlingen och socialtjänsten kan hjälpa till att övervinna.

Det anges att om en person har lånat eller fått pengar för att finansiera en utlandsresa är det att betrakta som inkomst. Vi menar att det kan finnas angelägna skäl där personer har fått pengar av släkt eller vänner för att kunna besöka en svårt sjuk eller döende släkting, medverka till begravning, eller vid familjeåterförening hämta hem barn, som inte ska påverka behovet av försörjningsstöd. Vi anser att resor bör behandlas lika vare sig de är inom landet eller inte. Människor med utländsk bakgrund skall inte missgynnas

Det bör tas fram riktlinjer för de som har behov av långvarigt ekonomiskt stöd. Vi anser att tillgång till SL-kort och till en enklare, ev. begagnad, dator med internetuppkoppling numera är något som en låginkomsttagare normalt kan kosta på sig och som i dagens Stockholm krävs för att uppnå en skälig levnadsstandard. Det är dessutom i praktiken en förutsättning för att kunna söka arbete på ett effektivt sätt däremot är det kanske mindre nödvändigt med tryckt dagstidning om man har tillgång till dator och internetkoppling.

Vi hade också gärna sett ett tydligare resonemang om socialtjänstens roll som yttersta skyddsnät. Skälen för, konsekvenserna av, och tillämpningen av proportionalitetsprincipen vid avslag på ansökningar hade behövt problematiseras mer.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Anki Erdmann (V) enligt följande.

1. Att delvis godkänna förvaltningens förslag.
2. Att därutöver anföra:

Det är stor skillnad att leva under en kort period med ekonomiskt bistånd mot att under lång tid vara tvungen att klara sig ekonomiskt med försörjningsstöd. Vi menar att staden ska ta fram speciella riktlinjer för dessa grupper. Bland annat handlar det om att bredband och dator ska ingå i normen för alla hushåll. Stadens satsning på e-tjänster blir annars inte åtkomliga för alla.

SL-kort ska också ingå i normen för alla. Det är inte rimligt att människor som lever med ekonomiskt bistånd får stadsdelsarrest. Ur barns perspektiv drabbar det hårt att föräldrar inte kan åka med kollektivtrafiken. Barnen blir i praktiken utestängda från kostnadsfria kultur- och fritidsaktiviteter i staden, exempelvis det populära Rum för barn i Kulturhuset eller den årliga Kulturfestivalen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Kerstin Aggefors m.fl. (S) enligt följande.

Nu reviderar socialförvaltningen riktlinjerna för det ekonomiska biståndet. Men nya riktlinjer kommer inte att lösa alla problem i Stockholms socialtjänst som lider av sviterna efter kraftiga nedskärningar. Bristen på resurser inom socialtjänsten får lika tydliga konsekvenser för personalen och klienterna. Socialsekreterarna i Stockholm vill och kan göra mer, men får inte rätt förutsättningar. Sju av tio socialsekreterare i Stockholm upplever att de inte kan göra sitt jobb fullt ut. Resurserna motsvarar inte målen och kraven vi har på socialtjänsten.

I fackförbundet SSR:s senaste undersökning kan vi se att resultatet i Stockholm är mer alarmerande än i övriga landet. Även socialcheferna larmar om att resursbristen hotar socialtjänsten. Fackförbundet Vision visar i sin chefsrapport att det saknas medel för att kunna leva upp till politikernas målsättning för socialtjänsten och att diskrepansen mellan önskade resultat och tilldelade resurser upplevs som "ett ständigt krig". Samtidigt anser få, en av tio chefer, att det helt och hållet finns förutsättningar för att ta sig an utmaningarna. Åtta av tio uppger att det handlar om resursbrist.

Den undersökning som vi socialdemokrater genomförde under våren 2012 visar hur en allt större andel av socialtjänstens personal upplever ett tryck att vara mer restriktiva i behandlingen av ansökningar. Drygt 80 procent av de tillfrågade socialsekreterarna ansåg att de ekonomiska förutsättningarna omöjliggjorde ett bra arbete och att det finns ett tryck uppifrån att bli mer restriktiv. Undersökningen visar behovet av att stärka socialtjänstens arbete för att få ett bättre förebyggande arbete och för att kunna garantera rättssäkerhet.

Det är allvarlig kritik som riktas och som måste tas på allvar. När nya arbetsuppgifter läggs på stadsdelarnas socialtjänst är det viktigt att det också tillförs ekonomiska resurser för detta. Socialtjänstlagen ska styra arbetet och budgeten måste möjliggöra detta. Resurser ska motsvara den nivå som gör att rättssäkerheten för

invånarna kan garanteras. Hälften av socialsekreterarna i SSR:s enkät svarar nej på frågan om man anser att man klarar kvaliteten och rättssäkerheten på sin arbetsplats enligt lagens intentioner.

Dessa resultat återspeglas även i stadens medarbetarenkät gjord bland socialförvaltningens personal. I den framkommer bland annat att endast 57 procent anser att arbetsbelastningen är rimlig och att endast 62 procent är nöjda med sin nuvarande arbetssituation. Detta illustrerar väl att resurserna inte matchar ambitionerna.

En högst rimlig ambition är att inget barn ska behöva halka efter i skolan på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Som en del av vår kunskapssatsning föreslår vi att därför att kostnader för dator och internetuppkoppling ska inkluderas i normen för barnfamiljer. Stockholm har ur ett nationellt perspektiv ett högt kostnadsläge. Det höga kostnadsläget drabbar stadens fattigaste människor hårdast. Därför är det lovligt att majoriteten äntligen har fört in bredbandsomkostnader i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Bredband är viktigt för att kunna vara en aktiv del av samhället. Detsamma gäller den fysiska förflyttningen. Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att söka jobb eller upprätthålla sociala kontakter. Helt enkelt leva ett normalt liv. Det handlar om att möjliggöra människors rörlighet. Att inte ha råd med ett SL-kort kan göra det svårare att söka jobb. Det är ett brott mot bärande delar i en arbetslinje att begränsa människors möjlighet att ta jobb. Därför anser vi att det är viktigt att stor hänsyn, inte minst när det gäller jobbsökande, tas till behovet av SL-kort för den som får ekonomiskt bistånd.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Birgitta Hald Svensson m.fl. (MP) enligt följande.

Vi stödjer Stefan Nilssons (MP) förslag till beslut i socialnämnden där man kräver att ärendet remitteras för synpunkter till de organisationer som ingår i överenskommelsen. Att ärendet omarbetas med beaktande av organisationernas synpunkter. Att socialnämnden tar fram förslag till riktlinjer för dem som har behov av långvarigt försörjningsstöd.

Riktlinjerna behöver beläggas ur ett brukarperspektiv.

Många av skrivningarna skuldbelägger den arbetslöse. Det talas om motprestationer som uttryck för åtgärder som syftar till egen försörjning osv.

Reservationen finns att läsa i sin helhet i ärendet.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Ewa Larsson m.fl. (MP) samt ledamot Claes Elmgren m.fl. (S) enligt följande.

1. Att fastställa förvaltningens förslag,
2. samt därutöver anföra följande.

Vi välkomnar till stora delar de föreslagna förändringarna i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd. Samtidigt kan vi konstatera att resurserna inte motsvarar målen och kraven som ställs på socialtjänsten. Flera undersökningar vittnar om allt sämre förutsättningar för professionen att fullgöra sina uppgifter.

Bland annat visar en enkätundersökning som vi socialdemokrater genomförde under våren 2012 att en allt större andel av socialtjänstens personal upplever ett tryck att vara mer restriktiva i behandlingen av ansökningar. Och en rapport från fackförbundet Vision pekar på att chefer i socialtjänsten i hög grad konstaterar att socialtjänstens problem att leva upp till mål och krav på socialtjänsten handlar om ekonomiska resurser.

Detta är allvarliga signaler som måste tas på allvar. Inte minst nu när de reviderade riktlinjerna av allt att döma ställer ökade krav på ekonomiska resurser. Utgångspunkten måste vara att socialtjänstlagen ska vara styrande, inte enbart stadens budget.

Det är självklart att inga barn ska halka efter i skolan på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Därför bör kostnader för dator och internetuppkoppling inkluderas i normen för barnfamiljer.

Vi välkomnar därför att majoriteten äntligen har fört in bredbandskostnader i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Vi beklagar dock att de reviderade riktlinjerna inte ger utrymme för att SL-kort ska ingå i normen. Även personer med ekonomiskt bistånd behöver kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, inte minst för att söka jobb eller upprätthålla sociala kontakter. Därför bör riktlinjerna även ange att behovet av SL-kort ska bedömas i handläggning av ekonomiskt bistånd.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Ewa Larsson m.fl. (MP) enligt följande.

Kommunfullmäktige reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd under 2010. Dessa har varit nödvändiga med utgångspunkt ifrån de förändringar som sker i lagstiftningen och i vår omvärld. Vi Gröna ser positivt på de förtydliganden som gjorts gällande delaktighet, bredbandskostnader och spelberoende. Dessa förtydliganden och uppdateringar är nödvändiga och avgörande för att kunna tillgodose de många förändringar som sker. Vi instämmer med förvaltningen att dessa reviderade riktlinjer innebär ökade kostnader för nämnden. Därför vill vi framhålla betydelsen av att det inför budgeten räknas in mer anslag för att kunna tillgodose de krav och ökade kostnader, som kommer tillkomma i samband med de ändrade riktlinjerna.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Liliane Svensson m.fl. (S) enligt följande.

Socialdemokraterna ansluter till Bengt Roxnes (S) särskilda uttalande i socialnämnden angående ärendet.

Särskilt uttalande gjordes av tjänstgörande ersättaren Anne-Marie Grave (MP) enligt följande.

Vi välkomnar att riktlinjerna revideras och att ny lagstiftning, rättsfall, JO-utlåtanden och socialtjänstinspektörernas synpunkter beaktas. Det är också positivt att förvaltningen så tydligt betonar kvalitet, behovet av barnkonsekvensanalyser och kvinnofridsperspektivet samt lyfter fram att en individuell behovsprövning ska göras.

Om man inte läser inledningstexten, utan går direkt på ett avsnitt om hur en bestämd fråga ska handläggas, visar det sig att de stolta ambitionerna inte alltid avspeglas i de konkreta riktlinjerna.

Vi anser att förslaget till riktlinjer behöver belysas ur ett brukarperspektiv. Det bör skickas på remiss till idéburna sektorn för att få synpunkter på de problem och möjligheter som enskilda människor möter i sin kontakt med socialtjänsten. Remissinstanser bör vara de organisationer som ingår i överenskommelsen med staden på det sociala området, men även RSMH och andra föreningar som möter och representerar människor som söker försörjningsstöd.

Några frågor vi vill ta upp inför omarbetning av förslaget: Begreppet förändringsplan, i stället för det tidigare arbetsplan. Vad klienten och socialtjänsten gemensamt ska arbeta för anges förstås i en arbetsplan, men vad – eller vem är det som ska ”förändras”? Det finns ett skuldbeläggande i skrivningarna som rör försörjningshinder. Personer som är arbetslösa ska göra vad de kan för att kunna återgå till arbetsmarknaden, men arbetslöshet har även med konjunktur och andra yttre faktorer att göra. Problemet får inte individualiseras på ett sätt som gör att insatserna utformas utan respekt för den enskildes integritet. Skrivningarna i avsnittet om arbetslinjen (s. 17) ger närmast intryck av att skälet till arbetslöshet är att den enskilde inte vill ta ansvar.

Vi ifrågasätter vidare begreppet ”motprestationer” som uttryck för åtgärder som syftar till egen försörjning. För att ha rätt till försörjningsstöd krävs att den sökande gör vad den kan för att bli självförsörjande, vilket är prestationer till nytta för honom

eller henne själv. Detta är inte detsamma som att prestera något i utbyte mot det utbetalade försörjningsstödet, vilket vore ett lönearbete.

Även avsnittet om vikten av att familjer som är nyanlända till Sverige och Stockholm snabbt skaffar egen försörjning får det att låta som om de inte ville det. Nyanlända vill oftast inget hellre än att kunna börja jobba, men möter hinder av olika slag som bl. a. arbetsförmedlingen och socialtjänsten kan hjälpa till att övervinna.

En bra föreslagen förändring är att det ska skrivas in om den enskilde har en annan uppfattning i någon fråga, till exempel vilken insats som är lämplig, och att det alltid ska dokumenteras. Samtidigt ska ju insatserna alltid formas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde. Det är här inte helt klart hur handläggaren ska förhålla sig. Det bör för övrigt noteras att socialtjänsten generellt inte har kompetens på arbetsmarknadsfrågor. Det kan därmed finnas anledning till försiktighet i fråga om vilka åtgärder en viss person ska vidta för att få arbete. Det anges (s. 37) att om en person har lånat eller fått pengar för att finansiera en utlandsresa är det att betrakta som en inkomst. Vi menar att det kan finnas angelägna skäl där personer har fått pengar av släkt eller vänner för att kunna besöka en svårt sjuk eller döende släkting, medverka till begravning, eller vid familjeåterförening hämta hem barn, som inte ska påverka behovet av försörjningsstöd. Vi ifrågasätter vidare om resor utomlands ska behandlas annorlunda än inrikesresor till motsvarande kostnad (se även s. 93-94). Det bör tas fram riktlinjer för de som har behov av långvarigt ekonomiskt stöd. Vi anser att tillgång till SL-kort och till en enklare, ev. begagnad, dator med internetuppkoppling numera är något som en låginkomsttagare normalt kan kosta på sig och som i dagens Stockholm krävs för att uppnå en skälig levnadsstandard. Det är dessutom i praktiken en förutsättning för att kunna söka arbete på ett effektivt sätt.

Vi hade också gärna sett ett tydligare resonemang om socialtjänstens roll som yttersta skyddsnät. Skälen för, konsekvenserna av, och tillämpningen av proportionalitetsprincipen vid avslag på ansökningar hade behövt problematiseras mer.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan m.fl. (S) och Jonas Ljungstedt (V) enligt följande.

Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut
Att därutöver anföras

Det är bra att riktlinjerna ses över, men vi saknar en hel del. Inom en pressad socialtjänst med knapp budget och hög arbetsbelastning räcker det inte heller med nya riktlinjer. För att riktlinjerna ska fungera krävs tillräckliga resurser. Det behövs också en diskussion om vad kommunens yttersta ansvar innebär, hur det ser ut idag och hur utsatta målgrupper påverkas. SL-kort ska ingå i normen för alla, i likhet med vad som

gäller åren 2003-2006. I en storstad som Stockholm är SL-kort ett måste. Människor behöver åka kommunalt för att kunna ta del av nödvändig service. De som inte får SL-kort blir fångar i sina stadsdelar, vilket även drabbar barnen i dessa familjer.

Inga barn ska behöva halka efter i skolan på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Som en del i en kunskapssatsning är det därför rimligt att kostnader för dator och internetuppkoppling ska inkluderas i normen för barnfamiljer. Stockholm har ur ett nationellt perspektiv ett högt kostnadsläge som drabbar stadens fattigaste människor hårdast. Därför är det bra att bredbandsomkostnader nu förs in i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Reservation anfördes av ledamoten Derya Uzel m.fl. (MP) enligt följande.

Redan när ärendet först behandlades i socialnämnden föreslog MP att det liggande förslaget borde beredas ytterligare innan det går till kommunfullmäktige för att fastställas. Vi ser inget idag som förändrar detta synsätt.

Riktlinjerna är ett viktigt verktyg för socialtjänsten i dess arbete, och för medborgarna en viktig källa till information om vilken hjälp man kan räkna med att få och hur denna kan utformas.

Vi välkomnar att riktlinjerna revideras och att ny lagstiftning, rättsfall, JO-utlåtanden och socialtjänstinspektörernas synpunkter beaktas.

Det är också positivt att förvaltningen så tydligt betonar kvalitet, behovet av barnkonsekvensanalyser och kvinnofridsperspektivet samt lyfter fram att en individuell behovsprövning ska göras.

Om man inte läser inledningstexten, utan går direkt på ett avsnitt om hur en bestämd fråga ska handläggas, visar det sig dock att de stolta ambitionerna inte alltid avspeglas i de konkreta riktlinjerna.

Vi anser att förslaget till riktlinjer behöver belysas ur ett brukarperspektiv. Det bör skickas på remiss till idéburna sektorn för att få synpunkter på de problem och möjligheter som enskilda människor möter i sin kontakt med socialtjänsten. Remissinstanser bör vara de organisationer som ingår i överenskommelsen med staden på det sociala området, men även RSMH och andra föreningar som möter och representerar människor som söker försörjningsstöd.

Några frågor vi vill ta upp inför omarbetning av förslaget:

Begreppet förändringsplan, i stället för det tidigare arbetsplan. Vad klienten och socialtjänsten gemensamt ska arbeta för anges förstås i en arbetsplan, men vad eller vem – är det som ska ”förändras”? Det finns ett skuldbeläggande i skrivningarna som rör försörjningshinder. Personer som är arbetslösa ska göra var de kan för att kunna återgå till arbetsmarknaden, men arbetslöshet har även med konjunktur och andra yttre faktorer att göra. Problemet får inte individualiseras på ett sätt som gör att insatserna

utformas utan respekt för den enskildes integritet. Skrivningarna i avsnittet om arbetslinjen (s. 17) ger närmast intryck av att skälet till arbetslöshet är att den enskilde inte vill ta ansvar. Vi ifrågasätter vidare begreppet ”motprestationer” som uttryck för åtgärder som syftar till egen försörjning. För att ha rätt till försörjningsstöd krävs att den sökande gör vad den kan för att bli självförsörjande, vilket är prestationer till nytta för honom eller henne själv. Detta är inte detsamma som att prestera något i utbyte mot det utbetalade försörjningsstödet, vilket vore ett lönearbete.

Även avsnittet om vikten av att familjer som är nyanlända till Sverige och Stockholm snabbt skaffar egen försörjning får det att låta som om de inte ville det. Nyanlända vill oftast inget hellre än att kunna börja jobba, men möter hinder av olika slag som bl.a. arbetsförmedlingen och socialtjänsten kan hjälpa till att övervinna.

En bra föreslagen förändring är att det ska skrivas in om den enskilde har en annan uppfattning i någon fråga, till exempel vilken insats som är lämplig, och att det alltid ska dokumenteras. Samtidigt ska ju insatserna alltid formas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde.

Det är här inte helt klart hur handläggaren ska förhålla sig. Det bör för övrigt noteras att socialtjänsten generellt inte har kompetens på arbetsmarknadsfrågor. Det kan därmed finnas anledning till försiktighet i fråga om vilka åtgärder en viss person ska vidta för att få arbete. Det anges (s. 37) att om en person har lånat eller fått pengar för att finansiera en utlandsresa är det att betrakta som inkomst. Vi menar att det kan finnas angelägna skäl där personer har fått pengar av släkt eller vänner för att kunna besöka en svårt sjuk eller döende släkting, medverka till begravning, eller vid familjeåterförening hämta hem barn, som inte ska påverka behovet av försörjningsstöd. Vi ifrågasätter vidare om resor utomlands ska behandlas annorlunda än inrikesresor till motsvarande kostnad (se även s. 93-94).

Det bör tas fram riktlinjer för de som har behov av långvarigt ekonomiskt stöd. Vi anser att tillgång till SL-kort och till en enklare, ev. begagnad, dator med internetuppkoppling numera är något som en låginkomsttagare normalt kan kosta på sig och som i dagens Stockholm krävs för att uppnå en skälig levnadsstandard. Det är dessutom i praktiken en förutsättning för att kunna söka arbete på ett effektivt sätt. Vi hade också gärna sett ett tydligare resonemang om socialtjänstens roll som yttersta skyddsnät. Skälen för, konsekvenserna av, och tillämpningen av proportionalitetsprincipen vid avslag på ansökningar hade behövt problematiseras mer.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Anders Göransson m.fl. (S) enligt följande.

Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut och att därutöver anföra följande:

Ekonomiskt bistånd är en del av samhällets trygghetssystem, ett yttersta skyddsnät vid tillfälliga försörjningsproblem. Orsakerna till den enskildes försörjningsproblem varierar, alltifrån arbetslöshet, sjukdom till överskuldssatthet.

Försörjningsstödet behöver moderniseras så att det skapar bättre förutsättningar för människor att gå från stöd till egen försörjning. I en modern arbetslinje ingår både SL-kort och Internetuppkoppling i bidragsnormen för dem som har ekonomiskt bistånd. Något annat vore att kraftigt begränsa de jobbsökandes möjligheter.

En allt större del av försörjningsstödet kan kopplas till arbetslösheten och att staten fört över kostnader till kommunerna. Lågkonjunktur kombinerat med en ineffektiv jobbpolitik och fördelningspolitik har också lett till att behovet av försörjningsstöd har ökat. Regeringens försämringar av a-kassesystemet och sjukförsäkringen har också urholkat trygghetssystemen och förvärrat situationen. I princip bör inte försörjningsstödet vara en a-kassa. Idag är närmare varannan mottagare av försörjningsstöd arbetslös. Vi har föreslagit en kraftig insats genom att ge fler av de som idag behöver försörjningsstöd på grund av arbetslöshet en tidsbegränsad anställning. Det kommer innebära ett minskat behov av försörjningsstöd både på kort sikt (under anställningen) och på längre sikt genom att den arbetslöse antingen kan komma in på arbetsmarknaden eller i statliga trygghetssystem.

Slutligen, när det gäller EU-medborgares rätt till bistånd är det viktigt att komma ihåg skillnaden mellan stat och samhälle. Även om vi inte gör något fel rent formellt så har ett gott samhälle en moralisk plikt att ta hand om alla som vistas i landet, detta oavsett eventuella administrativa oklarheter.

Reservation anfördes av Erik Malm m.fl. (MP) enligt följande.

att utöver förvaltningens tjänsteutlåtande anföra följande text som svar på remissen,

Vi välkomnar att en revidering av riktlinjer görs. Att vara beroende av ekonomiskt bistånd för sin försörjning innebär att befinna sig i en ytterst utsatt situation. Den som blir dåligt bemött kan inte vända på klacken och gå därifrån, man är i klart underläge och beroende. Det gäller att människor blir vänligt och rättssäkerhet bemötta. Och det gäller att det ekonomiska biståndet tillsammans med annat bistånd utformas så att det stärker den enskildes möjlighet till ett självständigt liv. Ibland blir det inte så.

Därför instämmer vi till fullo i förvaltningens resonemang om svårigheten mellan allt större krav i handläggningen, som ibland kan stå i vägen för förändringsarbete.

Vi menar att det är viktigt att skärskåda regelverket ur individens synpunkt. När intygande och kontakter med professionella blir för stort, samtidigt som handlingsutrymmet minskar är det lätt att bli uppgiven och "klientifierad". Även fokus på socialsekreterares roll behövs. Hur stor möjlighet har de att se och möta klienter och att skapa en sådan relation eller allians som ofta är så viktig för att kunna medverka till förändring. Varje dåligt möte får istället stor negativ betydelse. Därför är socialsekreterares arbetsvillkor ytterst viktiga, att stressen inte är för stor och att de inte har alltför många enskilda kontakter.

Vi instämmer i behovet av dator. Att även månadskort behöver ingå i normen är helt klart om människor ska ha något större handlingsutrymme och frihet än vad de har idag. Att kunna göra saker med sina barn, besöka vänner, plocka blåbär eller delta i andra aktiviteter är annars stängda möjligheter för den som har försörjningsstöd och behöver vända på varje slant.

På sikt vill miljöpartiet nationellt införa ett system med vad vi kallar Arbetslivstrygghet. Det innebär tydliga och enkla system vid arbetslöshet och sjukdom där nivåerna ska vara så lika som möjligt. Det skulle drastiskt minska behovet av försörjningsstöd, innebära minskat beroende och underläge för enskilda. Därmed större frihet och handlingsmöjligheter, vilket ökar möjligheterna för att hitta ny försörjning.

Reservation anfördes av Gunnar Ågren (V) enligt följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande och framför följande:

Det är bra att riktlinjerna ses över, men vi saknar en hel del. Inom en pressad socialtjänst med knapp budget och hög arbetsbelastning räcker det inte heller med nya riktlinjer. För att riktlinjerna ska fungera krävs tillräckliga resurser. Det behövs också en diskussion om vad kommunens yttersta ansvar innebär, hur det ser ut idag och hur utsatta målgrupper påverkas.

SL-kort ska återinföras i normen

SL-kort ska ingå i normen i likhet med vad som gäller åren 2003-2006. I april 2013 var det bara 50 % som fick SL-kort av alla hushåll som fick ekonomiskt bistånd. Andelen hushåll som fick SL-kort var anmärkningsvärt låg på Södermalm också jämfört med andra stadsdelar. Totalt var det över 4 000 hushåll i staden som inte fick SL-kort.

I en storstad som Stockholm är SL-kort ett måste. De som inte får SL-kort blir fångar i sina stadsdelar, vilket även drabbar barnen i dessa familjer.

Lättare att få kontakt med och stöd från socialtjänsten

Brukarorganisationer och socialarbetare i Stockholm vittnar om att socialtjänsten i allt mindre utsträckning tar ansvar för klienters hela situation. Klienterna får ta stort ansvar själva, även om det inte gynnar dem och utan att man vet att de klarar att lösa sin situation. Handläggare har förbjudits att hjälpa klienter som tydligt inte klarar de krav som ställs.

Frivilliga organisationer och andra samhällsfunktioner måste idag arbeta för att stödja människor med att ansöka om hjälp från socialtjänsten, eftersom många inte

själva klarar av att göra det. Det kan handla om att bistå med en telefon för att ringa en mottagningsenhet eller att beställa hem de papper som behöver lämnas in.

En generös syn på socialt bistånd

Det är viktigt att den som behöver bistånd kan leva ett så normalt liv som möjligt och att de regler som ställs upp gynnar en rehabilitering. Bistånd måste kunna ges i samband med utgifter som är svåra att förutse utan att man sneglar på normbeloppen. Det är också viktigt att man driver kravet om att stå till arbetsmarknadens förfogande på ett nyanserat sätt.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Majvi Andersson m.fl. (S) och Jenny Norberg (V) enligt följande.

Att delvis instämma i förvaltningens förslag till yttrande

Att därutöver anför

Att revidera riktlinjerna för ekonomiskt bistånd är bra men det kommer inte att lösa problemen med att staden lider av de kraftiga nedskärningarna under denna och föregående mandatperiod. Socialtjänsten är hårt pressad. I till exempel revisionskontorets rapport för Älvsjö 2012 framkommer att inom ekonomiskt bistånd har ”personalomsättningen varit hög och med vakanser, vilket med stor sannolikhet påverkat verksamhetens förutsättningar att utveckla verksamhetens kvalitetsarbete”. Resurserna minskar medan arbetsbördan ligger kvar på oförminskad nivå och det är givet att det går ut över verksamheten och dess kvalitet.

Socialsekreterarna arbetar hårt och har god utbildning för sitt yrke och en stark vilja att göra sitt allra bästa. Men de får inte de rätta förutsättningarna. Vi påminner om undersökningen som visar att sju av tio socialsekreterare i Stockholm upplever att de inte kan sköta sitt arbete fullt ut. Målen är relativt högt satta men resurserna saknas för att nå målen fullt ut. Det får konsekvenser för medborgarna som har behov av stöd och hjälp.

Även socialchefer larmar om att resursbristen hotar socialtjänsten. Fackförbundet SSR:s senaste undersökning visar ett resultat för Stockholm som är alarmerande. Fackförbundet Vision visar i en chefsrapport att det saknas medel för att kunna leva upp till politikernas målsättning för socialtjänsten och att diskrepansen mellan önskade resultat och tilldelade resurser upplevs som ”ett ständigt krig”. Så få som en av tio chefer anser att det inte helt och hållet finns förutsättningar för att ta sig an utmaningar de möter och så många som åtta av tio uppger att det handlar om resursbrist. Socialdemokraterna genomförde våren 2012 en undersökning som visar hur en allt större andel av socialtjänstens personal upplever ett tryck att vara mer restriktiva i sin biståndsbedömning. Drygt 80 procent av de tillfrågade socialsekreterarna ansåg att de ekonomiska förutsättningarna omöjliggjorde ett bra arbete, att det finns ett tryck uppifrån att bli mer restriktiv. Sammantaget visar detta att det finns ett stort behov av

att stärka socialtjänstens arbete för att få till ett bättre förebyggande arbete och för att kunna garantera rättssäkerhet.

När nya arbetsuppgifter läggs på stadsdelarnas socialtjänst är det nödvändigt att det också tillförs ekonomiska resurser för detta. Socialtjänstlagen skall styra arbetet och budgeten måste möjliggöra detta. Resurserna ska motsvara nivån att rättssäkerheten för medborgarna kan garanteras. Det går inte att nonchalera att hälften av socialsekreterarna i SSR:s enkät svarar nej på frågan om de man anser att man klarar kvaliteten och rättsäkerheten på sin arbetsplats, enligt lagens intentioner. Det duger inte heller att nonchalera att det i stadens medarbetarenkät gjord bland socialförvaltningens personal, bland annat framkommer att bara 57 procent anser att arbetsbelastningen är rimlig och att endast 62 procent är nöjda med sin nuvarande arbetssituation. Detta illustrerar tydligt att resurserna inte motsvarar ambitionerna.

Ett minikrav i de nya riktlinjerna bör vara att inget barn ska behöva halka efter i skolan på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Som en del av vår kunskapssatsning föreslår vi därför att kostnader för dator och internetuppkoppling ska inkluderas i normen för barnfamiljer. Stockholms höga kostnadsläge drabbar stadens fattigaste människor hårdast. Därför är det bra att majoriteten äntligen har fört in omkostnaden för bredband i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd. Men utan dator är bredbandet ett slag i luften.

På samma sätt som bredband är viktigt för att kunna vara en aktiv del i samhället är möjligheterna till fysisk förflyttning av största vikt. Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att söka jobb eller upprätthålla sociala kontakter. Helt enkelt leva ett normalt liv. Sedan SL-kort togs bort från normen har ett slags stadsdelsarrest infunnit sig för många familjer vilket i första hand drabbar barnen. Gratisonöjen finns ofta i innerstaden men ytterstadens barn i familjer med ekonomiskt bistånd kan inte ta del av dem. Den ofta framhållna valfriheten är också en chimär för den med ekonomiskt bistånd. Det är fagert tal att man kan välja vilken vårdcentral, läkare, apotek, man vill men tvånget för den med ekonomiskt bistånd blir att "välja" den närmaste. Att inte ha råd med SL-resor försvårar möjligheterna att söka jobb och motverkar således den lika ofta framhållna arbetslinjen.

Slutligen anser vi att riktlinjerna bör tillföras ett avsnitt som slår fast att det ska vara lätt att få kontakt med, och stöd från, socialtjänsten. Tillgängligheten ska vara god och de administrativa kraven på klienterna får inte bli så höga att de blir ett hinder för utsatta målgrupper att kunna söka och få bistånd.

Särskilt uttalande gjordes av Jenny Norberg (V) enligt följande.

Det är bra att riktlinjerna ses över, men vi saknar en hel del. Inom en pressad socialtjänst med knapp budget och hög arbetsbelastning räcker det inte heller med nya riktlinjer. För att riktlinjerna ska fungera krävs tillräckliga resurser. Det behövs också

en diskussion om vad kommunens yttersta ansvar innebär, hur det ser ut idag och hur utsatta målgrupper påverkas.

SL-kort ska återinföras i normen

SL-kort ska ingå i normen i likhet med vad som gällde åren 2003-2006. I april 2013 var det bara 50 % som fick SL-kort av alla hushåll som fick ekonomiskt bistånd. Andelen hushåll som fick SL-kort varierade mellan 20 % på Södermalm och 71 % på Kungsholmen.

I en storstad som Stockholm är SL-kort ett måste. Flera av våra stadsdelar har mycket bristfällig kommersiell och offentlig service, och människor måste åka kommunalt för att kunna ta del av nödvändig service. Det kan handla om att gå till läkare, tandläkare, apotek, bibliotek, simhall, bio, följa barnen på träning eller besöka ett öppet stadsdelsnämndsmöte. De som inte får SL-kort blir fångar i sina stadsdelar, vilket även drabbar barnen i dessa familjer.

Dator

I remissen står på sidan 88 att bistånd till dator ”kan beviljas om det finns specifika och sociala skäl”. Vi tycker att det bör ingå i normen för en barnfamilj då mycket av kommunikationen mellan förskola och skola sker via e-post. Skolorna i Älvsjö kräver dessutom att föräldrarna ska rapportera frånvaro via stadens ”skolwebben” och det är också den vägen som omdömen om elever kommer föräldrarna till del. För att kunna logga in på skolwebben, krävs e-legitimation som skaffas via ansökan digitalt. Att ha tillgång till dator är också en hjälp till självhjälp för den som hamnat under isen ekonomiskt att kunna söka information och förbättra sin situation.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Stefan Nilsson m.fl. (MP) och ledamoten Magnus Lingen m.fl. (S) enligt följande.

Att i huvudsak godkänna förvaltningens svar på remissen och därutöver anförda följande.

Det är bra att riktlinjer revideras även om nya riktlinjer inte löser de problem som socialtjänsten lider av i form av bristande resurser för försörjningsstöd och nedskärningar vad gäller personal. Detta framgår tydligt i rapporter som är framtagna av Fackförbundet Vision och i en undersökning som socialdemokraterna genomförde våren 2012. Den kritik som framförts måste tas på allvar och att socialtjänsten bör tillföras ekonomiska resurser för att kunna utföra arbetsuppgifterna kvalitets- och rättssäkert.

När det gäller SL-kort anser vi att ett sådant är nödvändigt för att man ska kunna söka arbete över hela staden och länet och att detta bör därför tas med när behov om ekonomiskt bistånd prövas.

För att bereda barn lika möjligheter i skolarbetet föreslår vi att dator och internetuppkoppling ska ingå i normen för ekonomiskt bistånd.

Därutöver är det viktigt att framhålla att Jobbtorgen inte fungerar särskilt bra för Östermalms del när det gäller sökande som har försörjningsstöd. Jobbtorgen sorterar bort en stor andel – nästan 40 % - av de arbetslösa som har ekonomiskt bistånd, vilket är anmärkningsvärt. Detta har framgått i tidigare rapporter från förvaltningen. Den egna verksamheten har varit mera framgångsrik än Jobbtorgen när det gäller möjligheter till arbete för denna grupp.

För försörjningsstödsenheten på Östermalm beräknas ett underskott på 2,5 mil kr. Andelen personer beroende av ekonomiskt bistånd har ökat något vilket är alarmerande. Det är givetvis betydligt bättre än i andra stadsdelar och man kan konstatera att de som flyttar till Östermalm har det gott ställt. Det finns helt enkelt inte bostäder eller hyreslägenheter dit personer med försörjningsstöd eller som har en lägre inkomst kan bo. Dessa tvingas istället ut från innerstaden för att ge plats åt de rika som flyttar in. Vi ombildningen av hyresrätter till bostadsrätter i innerstaden kan leda till att man som biståndstagare tvingas till försäljning och därmed flytta från Östermalm. Vi anser därför att bostadsproblematiken för de som har/får försörjningsstöd bör utredas ytterligare.

Något som behöver beröras bättre i förslaget är behov för barn med funktionsnedsättning, där behov av stöd och service ska genomsyras av barnperspektivet.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Jamie Barrios (V) enligt följande.

1. Förvaltningens yttrande tillstyrkes delvis
2. Dessutom vill vi framföra följande

Det är bra att riktlinjerna ses över, men vi saknar en hel del.. Inom en pressad socialtjänst med knapp budget och hög arbetsbelastning räcker det inte heller med nya riktlinjer. För att riktlinjerna ska fungera krävs tillräckliga resurser. Det behövs också en diskussion om vad kommunens yttersta ansvar innebär, hur det ser ut idag och hur utsatta målgrupper påverkas.

SL-kort ska återinföras i normen

SL-kort ska ingå i normen i likhet med vad som gäller åren 2003-2006. I april 2013 var det bara 50 % som fick SL-kort av alla hushåll som fick ekonomiskt bistånd. Andelen hushåll som fick SL-kort varierade mellan 20 % på Södermalm och 71 % på Kungsholmen. I Enskede-Årsta-Vantör fick 56 % av hushållen SL-kort. Totalt var det över 4 000 hushåll i staden som inte fick SL-kort och över 400 i Enskede-Årsta-Vantör.

I en storstad som Stockholm är SL-kort ett måste. Flera av våra stadsdelar har mycket bristfällig kommersiell och offentlig service, och människor måste åka kommunalt för att kunna ta del av nödvändig service. Det kan handla om att gå till

läkare, tandläkare, apotek, bibliotek, simhall, bio, följa barnen på träning eller besöka ett öppet stadsdelsnämndsmöte. De som inte får SL-kort blir fångar i sina stadsdelar, vilket även drabbar barnen i dessa familjer.

Lättare att få kontakt med och stöd från socialtjänsten

Brukarorganisationer och socialarbetare i Stockholm vittnar om att socialtjänsten i allt mindre utsträckning tar ansvar för klienternas hela situation. Klienterna får ta stort ansvar själva, även om det inte gynnar dem och utan att man vet att de klarar att lösa sin situation. Handläggare har förbjudits att hjälpa klienter som tydligt inte klarar de krav som ställs.

Frivilliga organisationer och andra samhällsfunktioner måste idag arbeta för att stödja människor med att ansöka om hjälp från socialtjänsten, eftersom många inte själva klarar av att göra det. Det kan handla om att bistå med en telefon för att ringa en mottagningsenhet eller att beställa hem de papper som behöver lämnas in.

Bostad en mänsklig rättighet enligt svensk grundlag

Mycket förvånande är det att läsa i remissen gällande bostadsrätt/villa/fastighet/tomt att ifall biståndsbehovet bedöms bli mer än tre månader utgör det skäl för försäljning av bostaden, vilket vi anser skapar ytterligare problem för personer som redan har en trängd ekonomisk situation.

Det är bättre att socialtjänsten i förebyggande syfte har ett generellt samarbete, i syfte att höja kompetensen hos medarbetarna, med exempelvis banker, eftersom privatekonomin idag utsätts för mycket hårda påfrestningar. Idag är beloppen för att köpa bostadsrätter, på Östermalm och i hela Stockholmsområdet, så pass höga att återbetalningstiden för ett lån kan överskrida en normal livstid. Vi anser inte att man i första hand ska avrealisera sina tillgångar utan snarare att dessa är en fortsatt säkerhet.

Men det är rimligt att varje hushåll endast ska kunna ha en bostad i varje kommun, så som lagstiftningen ser ut för hyresrätt, dvs. lagen skulle omfatta även bostadsrätt och äganderätt. Därför skulle det finnas en skyddsparagraf som tillämpas av socialtjänsten och som refererar till grundlagen som säger att var och en har rätt till bostad. Socialtjänsten ska inte kunna bortse ifrån bostadsbehovet på grund av riktlinjer som inte tar hänsyn till grundlagen.

På vardagssvenska betyder det att socialtjänsten ska ha rätt att medverka till att var och en har en bostad och inte tvingas att medverka till att någon förlorar sin bostad.